

Csak 3 frt

a legzebb és legzebbesübb
Karácsonyi Ajándék.

(Emlék az elhunytokról.)

Arcképek életnagyságban
Bármely beküldött fénykép után.
Elsőleg 1 frt. Szállítását 10 nap.
A hű hasonlatért kezeség vállal-
tatik. A fénykép sértetlen marad.
Karácsonyi ajándékul szent meg-
rendelések előtt küldendők be.
BODASCHER SIEGFRIED,
jutalomdíjazott műterme,
Bécs, II. Grosse-Pfarrgasse 6.

Patkószögek gummi-betéttel.

Legjobb a sima kocsutakra.
Teljes elhasználásig alkalmas!!
Pártalépés lehetetlen!
Szabadék-tulajdonosok
E. GÖTZE & Co.
BERLIN S. alte
Jacobstrasse 79
Árjegyzékek ingyen s bérmentve.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kaphatók az 1892. szökő évre szóló általánosan kedvelt dús tartalmu

NAPTÁRAK

ugymint:

I STVAN BÁCSI NAPTÁRA. XXXVII. évfolyam. Képekkel. Alapítá Majer István. Füzve 50 kr.	S ZÉKELY-EGYELETI KÉPES NAPTÁR. Szerkeszti a központi választmány megbízásából <i>Benedit Elek</i> . XI. évfolyam. Füzve 25 kr.
P ROTESTÁNS UJ KÉPES NAPTÁR. XXXVIII. évf. Szerk. <i>legifj. Szász Károly</i> . Füzve 50 kr.	N EUER ILLUSTR. VOLKS-KALENDER für Ungarn u. Siebenbürgen. XXVII. Jahrg. Geheftet 50 kr.
F ALUSI GAZDA NAPTÁRA. XXVIII. évfoly. Szerkeszti <i>Kovácsy Béla</i> . Füzve 80 kr.	H ATÁRIDÓ-NAPTÁR, mindennemű hivatalnok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzérek számára, hasznos jegyzetekkel és 366 üres lappal ellátva, írópapíron és kemény kötésben 1 frt 20 kr.
L IDÉRCZ-NAPTÁR. XXXI. évfolyam, képekkel. Füzve 60 kr.	A MAGYAR NÉP NAPTÁRA. Szerkeszti <i>ifj. Tatár Péter</i> . Képekkel. XXXVII. évfolyam. Füzve 25 kr.
H ONVÉD-NAPTÁR (együttal katonai naptár). XXV. évfolyam. Szerkeszti <i>Áldor Imre</i> . Füzve 60 kr.	U J FALI NAPTÁR egész iv 20 kr.
A MAGYAR NŐK HÁZI NAPTÁRA. XXIV. évfolyam. Képekkel. Füzve 60 kr.	N EUER WANDKALENDER, 1 ganzer Bogen 20 kr.
B ORASZATI NAPTÁR. Szerk. <i>dr. Nyári Ferenc</i> . XIX. évfolyam. Füzve 80 kr.	

VASÁRNAPI UJSÁG

47. SZÁM. 1891. BUDAPEST, NOVEMBER 22. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt 1 fél évre - 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre - 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt fél évre - 3 • Külföldi előfizetésekre a postaiak meghatározott viteldj is csatolandó.

II. VILMOS WÜRTEMBERGI KIRÁLY.

A nem rég még teljesen független német királyságok, fejedelemségek és hercegségek mindinkább beletalálják magukat a birodalmi egység állapotába s megnyirbált souverainitásukért, úgy látszik, kellő kárpótlást találnak a nagyhatalmi állásban s a nemzeti egység tudatában.
A nemzeti együvértartozandóság eszméje tehát a lefolyt rövid egy pár évtized alatt is bebizonyította hatalmas összeolvastó erejét és a német egység meg van alapítva jól.
Hogy a német nemzet ebbe oly rövid idő alatt belenyugodott, azon nincsen mit csodálni, hiszen az összeolvadás a legtöbbször régen táplált hő vágya volt. S utóvégre is mi kívánatos lehetne egy oly állapot föntartásában, minőben egyesítése előtt a német nemzet leledzett apró zsarnokai alatt, elaprózott, szük határai között.
Hogy azonban az új állapottal magok ezek a nem rég csaknem korlátlan hatalmu kis ural-

codók is kibékültek s felségjogaiknak megszorítása miatt nem táplálnak lelkükben boszút és nem árulnak el visszaserzési vágyakat, az már sokkal csodálatosabb, de egyuttal a német egység minden barátjára megnyugtatóbb.
Pedig a helyzet valóban az. Bizonyítja a többek között a württembergi királyság példája. Károly, az elhunyt király, eleinte csak nehezen törődött bele a dolgok új rendjébe, de utóbb már nem táplált ellene szívében keserűséget s hű tagja lett annak a szövetségnek, melybe a német kis államok a körülmények ellenállhatatlan nyomása alatt, némelyek akaratuk ellen is, jutottak. II. Vilmos, az új király pedig már trónörökös korában bebizonyította, hogy a német egységnek hive és támogatója kíván lenni, kimutatta azzal, hogy midőn a mostani német császár trónralépte alkalmával a birodalmi tanácsot megnyitotta, ő is megjelent Berlinben, a király megbízásából ugyan, de nem kevésbé a saját benső sugallatából. Önmegtagadásba e látogatás nem került, mert hiszen ő nem volt souve-

rain uralkodó s nem érezhette magát folyton sarkaltatva összehasonlítást tenni egy német uralkodó fejedelemnek korábbi és mostani helyzete között.
Károly elhunyt württembergi királynak nem maradt gyermeke, s így utána a trónt unokáncsese, Vilmos foglalta el. Az új király az 1870-ben elhunyt Frigyes württembergi hercegnek és Katalin ugyancsak württembergi hercegnőnek, I. Vilmos király ma is élő leányának fia.
II. Vilmos 1848-ban február 25-én született. Első polgári és katonai nevelését Günther prelatustól és Linck tábornoktól nyerte s aztán tizenhét éves korában a tübingai, majd meg a göttingai egyetem hallgatója lett, hol különösen nemzetgazdasági, állam- és jogtudományi tanulmányokkal foglalkozott. Ugyanez időben vette katonai pályája is kezdetét, a mennyiben alhadnagy lett a 3-ik württembergi lovasezredben s a e minőségben vett részt az 1866-iki hadjáratban, a württembergi tábori hadosztály főhadiszállásán.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

A törvényhatósági közigazgatás kézikönyve.

A fennálló törvényekből és rendeletekből rendszeresen összeállította
GRÜNWALD BÉLA.
Első rész: A közigazgatás feladatai.
I. kötet: A közigazgatás és a személyi élet.
II. kötet: A közigazgatás és a gazdasági élet.
III. kötet: A közigazgatás és a gazdasági élet (folytatva). — A közigazgatás és a társadalom. — Gyámi és gondnoksági ügyek. — Igazságszolgáltatás. — Katonai ügyek.
Második rész: A közigazgatás közegei a törvényhatóság körében
IV. kötet. (befejező): A község. — A törvényhatósági joggal felruházott város. — A vármegye.

Harmadik, bővített és javított kiadás.

Ara füzve 12 frt.

A négy kötet csak együtt kapható.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható

NÉVTELEN CSALÁD

REGÉNY
Irta **VERNE GYULA.** Francziából ford. **HUSZÁR IMRE.**
Nyolczvan képpel.
Ára füzve 2 frt 50 kr. Vászonnkötésben 3 frt.

NÉVNAPI AJANDÉK!

A FRANKLIN-TARSULAT kiadásában megjelent s minden könyvkereskedésben kapható

MAGYAR SZENT ERZSÉBET ÉLETE.

IRTA **Dr. TOLDY LÁSZLÓ.** (Tíz képpel.)

Népkiadás ára füzve 80 krajczár, kemény kötésben 1 forint Nagy kiadás velin-papíron, díszkötésben, arany metszéssel 5 forint.

Körrejtély. Érdekes, nélkülözhetlen játék a hosszú téli estékre. A körrejtély csak akkor valódi, ha a gyári jelvényvel, a „Horgony”-al van látva. Ára 35 kr.

Ezer meg ezer szülő dícsérőleg elismerte a híres **Horgony-Kőépitőszekrények**

magas nevelési értékét; jobb és szellemileg vonzóbb játék nem létezik gyermekek és felnőttek számára! Részletesebben ezekről valamint a „Körrejtélyről” képes árjegyzékünkben találni, melyet minden szülőnek szívesen (ingyen és bérmentve) meg kellene hozatni, hogy kellő időben gyermekeik számára igazán alkalmas „karácsonyi ajándékot” kiválaszthassanak és megrendelhessenek. Minden kőépitőszekrény a „Horgony”-jelvény nélkül közönséges és kiegészítőre nem alkalmas utánzó, ennél fogva mindig

Richter-féle Horgony-Kőépitőszekrény kérendő és csak ilyen fogandó el, melyek úgy mint ezelőtt még utol nem értek, s az egyetlenek, melyek szabályszerűen kiegészíthetők: készletben minden Richter F. Ad. és Társa, első osztr.-magyar cs. és kir. szab. kőépitőszekrénygyára, Bécs, I. Nibelunggasse 4. Rudolstadt, Oltén, Rotterdam, London, New-York, 310 Broadway.

II. VILMOS WÜRTEMBERGI KIRÁLY.

SAROLTA WÜRTEMBERGI KIRÁLYNÉ.

A délnémetországi királyságnak Poroszországgal 1869-ben történt kibékülése után a már ekkor trónörökösül tekintett herceg Berlinbe ment, hol az első testőrgyalogzredbe lépett s abban csakhamar főhadnagy lett. 1870 tavaszán átlépett a gárdahuszárokhöz, a hol századosá lépett elő. Ebben a rangban vett részt a francziák elleni hadjáratban, és pedig a porosz trónörökös herceg parancsnoksága alatt álló 3-ik hadtest táborában. Részt vett a Weissenburg, Wörth és Szedán melletti ütközetekben, Páris ostromában s a villiersi és a champignyi csatákban s ugyancsak a poroszokkal tért vissza Berlinbe s 1873-ban a testőrhuszárezred őrnagy, majd parancsnoka lett. Aztán mint ezredes visszament a württembergi hadsereg kötelékébe, a la suite tagja maradt a porosz seregnek is.

Olaszországban, Máltában, Sziciliában, Spanyolországban tett hosszabb utazásaiól visszatérve, 1877-ben dandárparancsnok lett. Ekkor vette nőül Mária waldecki és pyrmonti hercegnőt, Németalföld mostani özvegy regenskirálynéjának a nővérét, a kivel boldog, visszavonult családi életet élt a Ludvigsburg melletti Marienwohl nevű kis szerzett birtok nyaralójában. Két gyermeke is született, egy fiú és egy leány, Ulrik és Paulina. Azonban a családi boldogság nem tartott sokáig: a kis herceg meghalt s nemsokára anyja is követte a halálba (1882-ben). E két haláleset mélyen lesújtotta a trónörökös, a ki ennek folytán még inkább elzárkózott a világtól s még katonai parancsnokságát is letette.

De már 1883-ban a király tábornokká, Vilmos német császár pedig lovassági tábornokká nevezte ki. Azonfölül tulajdonosa lett a 2-ik württembergi és a 10-ik orosz dragonos ezrednek.

1886-ban másodsor is házasságra lépett, nőül bevén Sarolta hercegnőt, Vilmos schauburg-lippe herceg és Bathildisz anhalti hercegnő leányát, ki ekkor volt 22-ik évében. Az által, hogy ennek unokafivére, Adolf schauburg-lippe herceg nőül vette Viktória porosz királyi hercegnőt, II. Vilmos német császár nővérét (ugyanazt, kinek Battenberg Sándor herceggel, a volt bolgár fejedelemmel tervezett, de meghiúsult házasságáról annak idejében oly sokat irtak a lapok), a württembergi királyi ház a német császári családdal is atyafiságra jutott.

Sarolta királyné, a ki szintugy, mint egykor a most özvegyesre jutott Olga királyné, a legkiválóbb női szépségek közé tartozik, jótékonyaságával, szelíd, nyugodt vérmérsékletével, az üres pompát kerülő, házias hajlamaival csakhamar megnyerte népe szeretetét. Különösen kiemelik azt a buzgóságot, melylyel a szerencsétleneken és inségbe jutottakon segíteni s minden erre irányult törekvést támogatni kész. E házasság azonban mind ez ideig gyermektelen maradt.

Vilmos herceg soha sem szeretett a nyilvánosság előtt szerepelni, ha csak a reprezentáció kötelessége nem parancsolta. Ily esetekben is zajos föltűnés nélkül, mindazáltal buzgón, komoly lelkiismeretességgel és tapintatosan végezte tisztét. A főrendek kamarájának, a melynek ő is tagja volt, rendszeren részt vett az ülésein. 1880-tól kezdve pedig, a mióta tudniillik a királyt betegsége gyakran kényteleníté, hogy Olaszországban keresen enyhülést, sokszor kellett a folyó kormányzati ügyekben is a királyt helyettesíteni, a mi alkalmat nyújtott neki, hogy az országglás teendőivel már jó eleve megismerkedjék.

Nagy urakat jellemző költséges kedvteléseai nincsenek; de szereti a színházat, a művészeti szellemmel füzerezett házias társaságot és a vadászatot. Vadászaton volt akkor is, mikor az agy királyi betegségének aggasztó fordulatáról értesült. Azonnal Stuttgartba sietett s még jelen lehetett nagybátyjának végperezéinél. Midőn ez

október 6-án, a kora reggeli órákban kiszenvetett, kibocsátotta első királyi manifesztumát, hogy az uralkodást átvette. Csakhamar követte ezt «népéhez» intézett kiáltványa, a melyben megígéri, hogy Württemberg alkotmányát hűségesen meg fogja tartani s rendületlenül fog ragaszkodni azokhoz a szerződésekhöz, melyeken a nagy német birodalom alapul.

II. Vilmos király teljesen rendezett állapotokat örökölt elődjétől országában, s a württembergi nép bizalommal tekint uralkodása elé. Csak egy körülmény okoz aggodalmat neki is, népének is: az, hogy nincs figyerméke, a kire Württemberg trónja szállana. Nincs tehát kizárva az a lehetőség, hogy Württemberg trónusa az uralkodó családnak második ágára száll, mely Sándor württembergi hercegné az orleans-bourbon-házbeli Mária hercegnővel kötött házassága alkalmával római katolikus hitre tért. Ez ág jelenlegi feje az 1830-ban született Fülöp herceg, a ki Mária Terézia osztrák főhercegnőt, Albrecht főhercegné 1845-ben született leányát s egyetlen gyermekét bírja nőül s ki eddig, mint szolgálaton kívüli tábornok, Bécsben élt. Ezek házasságából három fiú és egy leánygyermek született. A legidősebb fiú (szül. 1865 decz. 23-án), Albrecht herceg lenne tehát arra az esetre, ha a most trónusra jutott királyi pár házassága továbbra is meddő marad, a várományos trónörökös Württembergben. A jelenleg huszonhét éves Albrecht főhadnagy a 19-ik számú württembergi dzsidászrezden s több év óta él Stuttgartban, a hol közszeretben részesül.

SZABOLCSKA MIHÁLY KÖLTEMÉNYEIBŐL.

Ünnepi harangszó ...

Ünnepi harangszó,	Az első sóhajom
Vagy a szívem vágya	Számra kelő zsolnár
Ha bevon, ha bevisz,	Angyalokkal zengő,
Az Isten házába:	A te trónusodnál,
Imádságomat én	Kihez csak szemem is
Sohse' szedem szóra ...	Fölemelni félek ...
Hosszu olvasóra!	Én parányi féreg!

Egy-egy oszlop mellett,	A másodikkal meg,
Hol az Isten lát csak,	A földet bejárom,
Behunyom szemem, hogy	S a mi köny, gyász csak van,
Annál többet lássak.	Ezen a világban;
S ott három halk sóhaj	Odavinni hozzád,
Az én buzgóságom,	Gyűjtöm egy csomóba,
Összes imádságom!	Szivek gyógyítója!

Hogy a harmadikkal
Töled mit kívánok?
— Mindeneket látó,
Te tudod, Te látod!
S két öreg szülömet,
Megáldod ezerszer,
— Mind a két kezeddél!

Ébren.

Oh, ne szeress te soha engem;
Eszegő lelkem meg ne szánd.
Állj úgy, sovárgott messzeségben,
Ragyogó csillagkép gyanánt ...
— Eszegő lelkem meg ne szánd!

Onnan mosolygód rám varázsol,
De én ne tudjam, hogy mi vagy.
Fényes való? vagy fényes álom?
Örök üdv? örök kárhozat?
— Csak én ne tudjam, hogy mi vagy!

Mély áhítattal gondolok rád,
S félvén, hogy elveszítelek:
Fényes sugárból szőtt paláttal
Magam előtt úgy védelek ...
— Félvén, hogy elveszítelek!

S egy gondolatra — mit tudom mért? —
Szememből sűrű köny fakad.

Lemosni tán vele, a porba
Lehulló angyal-szárnyakat? ...
— Szememből sűrű köny fakad!

... Ne, ne szeress te soha engem,
Eszegő lelkem meg ne szánd.
Állj úgy, sovárgott messzeségben,
Ragyogó csillagkép gyanánt ...
— Eszegő lelkem meg ne szánd!

Indulás előtt.

Itt a homokban e fenyőfák,
Honvágyról álmodoznak;
Egykedvűn nézem én alattok
Piros arcát az alkonyatnak.

S eszembe jut, hogy sorsom engem
Odavisz nem sokára,
Hol bérczeik közt otthon lesznek ők,
S én leszek köztük ilyen árva!

A mi házunk.

Az a mi kis kedves házunk
A legszebb ház a világon;
Faluvégem, pázsit szélén,
Talpig mosolygón, féhéren,
Az a mi kis kedves házunk!

Két fényes ablakszemével
Ugy tekint az országútra,
Mintha mindig engem nézne,
«Mégse látom, mégse ... mégse,»
Mintha csak ezt hajtogatná,
Az a mi kis kedves házunk!

S föl se tenné senki róla,
Milyen egy kis Kanahán az!
A padlásán télbe fagyba,
Ugy terem a piros alma!
S mennyi az álló szőlője,
Vigan csörsenő diója;
Édes anyának kék kötője
Annak a megmondhatója!

Oh, ha én most várlatlanul,
Ott teremnék kapujába ...
Hogy megtelnék boldogsággal,
Öleléssel, könyhullással,
Az a mi kis kedves házunk!

NEMZETKÖZI BŰNBARLANGOK.

— Egy angol rendőrgyűnök naplójából. —

«*Horne és Bluff* még ma induljanak San-Remóba; talán még jókor érkeznek; ha az illető egyéniség már a monte-carlói kaszinóban letelepedett volna, tüstént forduljanak vissza, mert a föld nem adja vissza halottjait és a kaszinóból senki sem menekül, míg utolsó fillérért el nem vesztette.»

Ezen rövid, de határozott utasítást *Pallock* urtól a központi biztonsági osztály főnökétől kaptuk és némi tájékoztulást a következőket mondjuk el.

Kevés embernek van fogalma ama számtalan családi tragédiáról, melyek Európa nemzetközi bűnbangjaiban erednek és többnyire ott be is fejeztetnek. A *roulette*, *baccarat*, *trente*-n és több efféle játékokon évenként több száz milliót vesztenek oly emberek, kik rendszeren unalomból vagy kíváncsiságból a bel- és külföldi játékbangjaiba kerülnek.

Ezen számtétel eleinte túlzottnak látszik, de ha azon óriási összegeket figyelembe vesszük, melyeket az úgynevezett játékbang részvénytársulatok, mint osztalékokat kifizetnek, évenként 100—150 millió frankot bizton számíthatunk.

A múlt év vége felé egy roppant vagyonnal rendelkező gyáros meghaltán, egyetlen örökösül huszonöt éves fiát rendelte, ki eddig az üzletfióktelepítvényét Párisban kezelte. A család iránti tekintetből nevet és helyet nem akarunk említeni.

P. ur mintegy két millió font sterlinget ha-

gyott fiára, és midőn a végrendeleti végrehajtók a hagyatéki leltár tüzetes összeállítását elkészítették, kitűnt, hogy a vagyon tulajdonképen még néhány százezer fonttal többre rug. Így tehát a fiatal P. bátran elmondhatta magáról, hogy kénye-kedve szerint élheti világát a nélkül, hogy a pénzolvasáson kívül más fáradsága lenne. Ámde az apai végrendeletnek egy öt soros pontja megzavarta a fiatal ember boldogságát. Ugyanis az öreg P. ama végrendeleti pontban a következő akaratát fejezte ki:

«*Azon esetre, ha fiam, P. Vilmos, akár itthon, akár külföldön kártját venné kezébe, a reá hagyott örökség, — 1000 font sterling évi járadék kivételével, — a Szent-Pál kórházat illeti, melynek gondnokságát ezen akaratomról hivatalosan értesíteni kérem.*»

Magától értetődik, hogy a milliomos örökségre való kilátás a kórház gondnokait nagyon érdekelte, s habár mindenki tudta, hogy az ifju P. még időtlésből sem szokott kártyázni, a roppant összeg miatt, mely így szában forgott, őt mégis szemmel kellett tartani.

Nagyon természetesen az e részben feltűnés nélküli felügyelet első sorban a rendőrség detektív osztályára lön bízva, mely ez iránt hivatalos uton intézkedett.

Néhány évig P. Vilmos figyelembe sem vette az akaratát megszorító intézkedést és szigorúan követte atyja végrendeletét, de utóbb külföldre utazván, több alkalommal nagyon kellemetlenül érezte annak hatását. Londonban a leghiresebb jogtudósok és ügyvédek, kiktől arra nézve tanácsot kért, vajjon mi lenne, ha valamely ügynevezett társas kártyajátékban részt venni akarna, azt felelték, hogy a végrendelet szövegszerű értelmében kártyát kezébe venni, vagyis kártyázni nem szabad. A Szent-Pál kórház egyik gondnoka, kinek a kérdést szintén felvetette, azt válaszolta, hogy részéről egy játszma whistet elegendőnek tart az örökség elvesztésére.

Vége egy furfangos gentleman azt találta P. Vilmosnak mondani, hogy ő most már azért is roulette-t játszana. A legveszedelmesebb hazárdjáték nem jutott annak idején az öreg P. eszébe, s így intézkedése, melylyel fiát a kártyáktól vissza akarta tartani, csakugyan hiányosnak bizonyult.

P. Vilmos csupa daczból felkereste a nemzetközi játékbangokat és a Szent-Pál-kórházi gondnokok nagy bosszúságára rengeteg pénzt vesztett, a nélkül, hogy kérdőre vonhatták, illetőleg ellene a pert megkezdhetnék volna.

Nehogy azonban a szükséges elővigyázat elmaradjon, P. urat külföldi útjában rendszeren egy vagy két ügyes detektív hivatalnok követte, kiknek azon esetre, ha P-t valahol in flagranti tanuk előtt megesiphetnék, ötezer font sterlinget ígérték.

Ily formán tehát azon értesítés nyomán, mely szerint P. ismét San-Remóba készül, én és Bluff bajtársam csakugyan a bájos Rivierába indultunk.

Monte-Carlóban fényes társaság volt együtt. Orosz, francia, német, olasz, görög, török, lengyel, angol és amerikai játékosok, kik legfeljebb csak addig nem ülnek a zöld asztal körül, míg esznek vagy egy-két órát aludni kénytelenek, de különben egész életüket szenvedélyüknek áldozzák fel.

Az ottani élet különféle fázisait leírni nem akarjuk, mert hiszen alig van ember, ki azt nagyban vagy kicsinyben ne ismerné. Legújában a játék módjában, valószínűleg a bank részéről, bizonyos újítások hozattak be, melyeket hamarjában nem lehet észre venni, de azon körülmény, hogy most már egy év óta még csak középszerű nyereségek sem fordulnak elő, míg

ellenben az óriási veszteségek napirenden állnak, a feltevést bizonyossá teszik.

A nagy játékosok kontingensét mostanában Anglia és Amerika adja, mit leginkább a vagyoni viszonyok rendkívüli emelkedésének lehet tulajdonítani.

A filadelfiai és newyorki milliomosok sardékaik gyakran ellátogatnak Monte-Carlóba és egy-két millió frank elpotyogtatása után ismét haza sietnek, hogy a veszteséget minél előbb helyre üthessék. A legnevezetesebb benne az, hogy 20—22 éves hölgyek aránylag sokkal több szenvedélyt fejtenek ki, mint a férfiak. Ottlétemkor Miss Georgiana Phlepps, egy bostoni költőgyáros leánya, ki egy másik hölgyvel Európába jött, három nap alatt kétszázötvenezer dollárt vesztett, s miután londoni bankárja a papa megtagadása nélkül többet előlegezni nem akart, addig sürgönyözött Bostonba, míg csak pénz helyett maga Phlepps ur meg nem érkezett és a kisasszonyt haza nem vitte.

P. Vilmost a roulette-asztalnál találtuk. Nem rakott sokat — már az ottani fogalmakhoz mérten, hanem azért másfél óra alatt szemem látára mégis tizenötözer font sterlinget vesztett. Ebből könnyen kiszámíthatam, hogy az öreg P. milliói egy-két esztendő alatt a zöld asztalnál maradna, ha ama különös végrendeleti megszorítás a szerencsétlen fiatal emberre még sokáig fennáll. Ámde a mint egész valóján észrevettem, P. Vilmos elméjében már meg volt háborodva, mit csakis annak a rögeszmének tulajdonítottam, mely őt a kártyavilágotól győztörte.

Valószínűleg valamely elzúllott angol ember P-t jelenlétünkre figyelmeztetvén, a szánalomra méltó ifju utóbb roppant összeget rakott egyes számokra. Darab ideig a szerencse kedvezett is nékie, mert három tétellel mintegy 800 ezer frankot fizettek ki a bankárok, de hajnal felé, midőn a játékosok száma kissé megfogott, nemcsak az imént nyert pénzt, de tán még háromszor annyit is elvesztett.

A bankárok nagy fájdalomra azonban P. agyszélhűdésben harmadnapra meghalt és a roppant örökség szegény oldalrokonaira szállott, kiket a végrendelet megszorítása bizonyára nem fog Monte-Carlóba vonzani.

Az üdv hadserege a pálinka és bor ivása ellen küzd, de Booth tábornokot még soha sem láttam a Riviera nemzetközi bűnbangjaiban, hol egy éjjel lefolyása alatt több pénz pusztul el, mint a mennyit London valamennyi pálinkásboltjában elköltenek.

Én a nemzetközi játékbangokat a XIX. század legbotrányosabb szegényföltájának tartom. A hármass szövetség, mely a világ békéjét az emberiség számára biztosítja, nem képes arra, hogy az egy néhány ezer négyzetméternyi területen uralkodó fejedelmé a gyalázatos üzelem beszűntetésére szoríthatná.

A műkedvelő monacói fejedelem csillagászatlan és a tenger mélységének kutatásával foglalkozván, úgy tesz, mintha nem tudná, hogy a földgolyó legnagyobb büntészeke éppen az ő területén van ...

AZ 1891/92-IKI TÉL IDŐJÁRÁSA.

A rendkívül sokáig tartó és nyáriás jellegű ős után egyszerre beállott zordon téli idő zavarba hozta a meteorológusok azon részét, kik az időjárás rendszeresítését ügyszólván napról-napra előre megállapították.

Erős, szeles és hűvös nyári hónapok után, száraz, enyhe telet jöveddöltek. De már szeptember első felében Európa északi részeiben erős esőzések, szélvizek és havazások állottak be, melyek a nyári időjárással meglehetősen összhangzást mutattak.

A londoni és edinburgi csillagvizsgáló állo-

másokhoz a világ minden részéből érkezett közlések azt sejtetik, hogy ezen rendkívüli fordulat a *Nap* és *Mars* körül észlelt tünneményektől ered. A nap gyakran megfigyelt és emlegetett föltjai augusztus utolsó napjaiban elanyyira megsaporodtak, hogy az ekkor megejtett fényképezési felvételek az előbbiekhöz alig hasonlítotak.

A *Mars* gözköreinek színe is teljesen megváltozott. Ezen óriási égitest szeszélyeinek értékét a naptól való függése nagyon leszálította, és mostanában a tudomány legelőkelőbb szakemberei *Kopernikus azon régi mondásához térnek vissza, mely szerint valamennyi égitest között az elsőbbség a napot illeti meg.*

Mily összefüggés van a nap és ama hatalmas égitest között, mily befolyást gyakorolhat ez utóbbira a meleg és a világlósság örökös kútforrása, mindez ekkoráig a természet meg nem fejtett titkainak egyike.

Az 1891/92-ik év téli időjárását tehát a meteorológusok túlyomó része hibásan állapította meg, mi abból is kitűnik, hogy az egyes állomások jelzései, a mint ezeket a nagy közönség számára közzéteszik, még huszonnégy órára sem válnak be.

Közép-Európában az éjszakraól elterjedt légnyomást rendkívüli magas áramlatok betekig tartották vissza, és csakis ezen áramlatok fordultával állott be az Európa déli részeiben most is uralkodó hideg, a hozzávaló havas és jeges csapadékokkal.

Mínt hogy bennünket első sorban azon kérdés érdekel, vajjon mily időjárást várhatunk novemberből kezdve márczius közepéig, arra kell szoritkozunk, a mit e tárgyban a csillagászatok valószínűnek, sőt majdnem bizonyosnak vélnék. A közönséges értelemben vett tél talán nem lesz ugyan oly hosszú és zordon, mint a múlt évi, de a meteorológusok által jóvendőlt száraz s ennél fogva káros jellegűtől azért nem kell tartani, mivel mostanáig is oly tünetek mutatkoztak, melyek ama jóvendőlt helytelenségét teljesen kimutatták.

A nap többször említett föltjainak felmerülését rendszeren nyedves időjárás követte. Így az 1829, 1849 és 1879-iki erős telek után rendszeren nyarat éltünk, de azért az akkoriban szintén kilátásba helyezett szárazság mégis elmaradt.

Croyden tanár, a londoni csillagvizsgáló-állomás másodfőnöke a mostani konstellációt leginkább az 1829/30-iki télhez hasonlónak találja.

November, december és január hónapokra ködös, fagyos és gyakori csapadékokkal járó idő jövendől, a minő 1829-ben volt.

Hasonló jelentések és csillagászati jelzések Amerikából, Afrikából és Ausztráliából nevezetesen összevágással megerősítik *Croyden* tanár nézeteit, s ezek folytán a most felsorolt föltevéseket nem annyira jóvendőléseknek, mint inkább tudományos alappal bíró elveknél tekinthetjük.

Dr. T.

AZ ÚJ HERCZEGPRIMÁS EDDIGI OTTHONA.

Kevés ember részesül azon kitüntetésben, hogy még életében elismerjék érdemeit, mert emberi természetünk hűsága nem szivesen türi, hogy egyesek a fény és kitüntetés magas polcára emelve, felettünk ragyogjanak s bennünket homályban hagyva túlszárnyaljanak. Csak egy esetben vagyunk hajlandók kivétel nélkül és önzetlenül mások számára megfogni az elismerés myrtuskoszoruját: ha érezzük a szerénység, alázatosság és önzetlen emberszeretet melegét, mely kitüntetett embertársunk szívéből felénk sugárzik. A tehetőség, az értelem fénye egymagában hideg fény, mint a téli napsugár; melegét neki csak a szív jósága, szeretete és önzetlensége kölcsönöz.

Talán sejtji az olvasó, hogy az új hercegprimásról akarok szólni, (kinek pannonhalmi szobáit ime rajzban is bemutatjuk), midőn az önzetlen elismerésben részesült férfit említem. Bizonyára nem a szerény férfiú önzetlen munkásságában kell keresnünk az osztatlan öröm egyedüli okát, hanem a szeretetben és szívjószágban is, mely a fáradszatólan munka gyümölcsét megaranyozza. Vaszary teljes életében a csendes és önzetlen munkásság embere volt, mint tanár, igazgató és főpát. Szobája volt mindenkor legkedvesebb tartózkodási helye, s ha valaki, úgy

bizonyára ő érezte legjobban, hogy cella continuata dulcescit. Mindazonáltal nem lett fél-szeg, unalmas és pedans szobatudóssá, a ki kerüli az embereket, mert rosszul érzi magát közöttük, mivel nem beszélhet mindig kipallerozott systemákról, agyafúrt matematikai képzetekről s régi molyette öles és mázsás kodexekről. Ennek a szobatudósnak szeretetét és szívósságát nem fagyasztotta meg a magánosság ridegsége, mert rendtársait, barátait, rokonait és ismerőseit mindenkor szeretettel vette körül, örömet érintkezett mindenkiel, sőt ártatlan örömmel részt vett nem egyszer rendtársai szórakoztató mulatságaiban is.

Jóllehet már igazgató korában a házfőnöki, igazgatói és tanári teendők rendkívül elővették idejét és erejét, mégis igazgatóságára esik irodalmi munkásságának és történeti búvárlatának java része. A ki ismeri a házfőnöki és igazgatói teendők sokaságát és nehézségét, csak az tudja elképzelni, mennyire be kell osztani az időt, hogy maradjon irodalmi munkásságra is. Hogy Vaszary mint tanár és igazgató hogyan értékesítette a kötelesség szigorú és pontos teljesítésén felül fenmaradt idejét, fényesen bizonyítja hazafias irányu történelmi munkássága. Mint főpát, a rend ügyeinek buzgó és lelkiismeretes vezetésében elmerülve, már alig szakíthatott magának időt kedves tárgyával való foglalkozásra; de irodalmi munkásságának e hiányát gazdagon kárpótolta nagyszabású intézkedései, foganatba vett tervei és bőkezű adakozásai által, melyek számosaknak javát és boldogságát előmozdították.

Mint főpát is szobájában töltötte idejének nagy részét, s szerény asztalánál érlelődtek meg nemes humanizmusról tanuskodó tervei, melyeknek megvalósítása által rendjének tanulmányi, vallási és gazdasági ügyeit felvirágoztatni iparkodott.

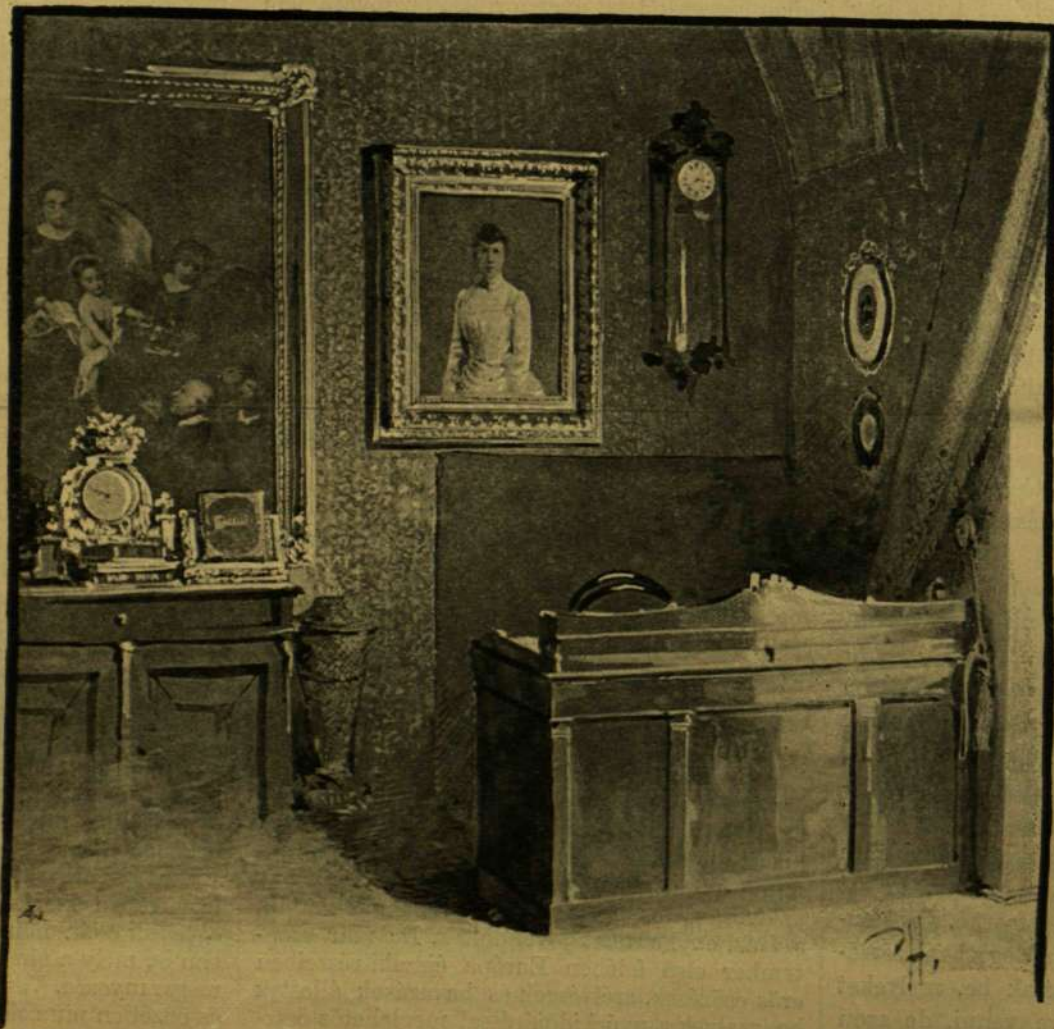
Mindjárt a főpáti szék elfoglalása után új gazdasági rendszert alapított meg, hogy a jövedelem szaporítása által a vallási és tanulmányi ügyet jobb karba helyezze. A rendtársak jogos kérelmeit a legnagyobb készséggel és szeretettel iparkodott teljesíteni.

Dolgozószobáját ritkán hagyta el, ha csak a szeretet és kötelesség nem kényszerítette arra. Egyetlen szórakoztató mulatsága, mint főpát-nak az volt, ha a fiszharmonium mellé ülhetett s kedves egyházi énekeit játszotta. Egyéb szórakoztató mulatságok előtt bezárta ajtaját; de az rögtön megnyílt, ha valaki felkereste s nála tisztelegni ohajtott. Senki sem távozott szobájából segítség, vigasztalás, lelki felüdülés nélkül. Ha fogadó-termének falai beszélni tudnának, bizonyára elmondanák, hogy mily sok ember távozott

Háry Gyula rajza.

VASZARY KOLOS HERCEGPRIMÁS HÁLÓSZOBÁJA PANNONHALMÁN.

Háry Gyula rajza.

VASZARY KOLOS HERCEGPRIMÁS DOLGOZÓSZOBÁJA PANNONHALMÁN.

onnan arczán az öröm és vigasztalás érzetével, melyen előbb a búbanat és keserűség könyei vontak barádságát. Ajtaja egyaránt nyitva állott a gazdagok és szegények, a tudósok és tudatlanok előtt s bármennyire visszavonult is csendes magányába, az emberszeretet mindenkor megszakította vele magányát. Hálószobája, melyet ezuttal szintén bemutatunk olvasóinknak: szigorú egyszerűsége által lep meg. A fényezett faágyat egyszerű lepel fűdi, s fölötte néhány kép ékeskedik.

A mosdón, a szekrényen és az imaszólyon kívül jóformán alig van benne butor, ezek is a lehető legegyszerűbbek. Az egész szobában példás rend uralkodik; széthagyott ruhadarabokat, könyveket, vagy jegyzeteket nem lehet látni. Csak a szekrényen mosolyog állandóan néhány fűrt szülő, a primás kedvelt gyümölcse, és rendes reggelije. A szekrény mögött erősen pántolt vasládán akad a szem. Ebben őrzik a pannonhalmi Szent-Benedek-rend ereklyéit és kincseit, régi okiratokat, melyeket a rend évszázadok óta a főpát őrizetére és gondjaira bízott.

Ebből a csendes hajlékból távozik most el Vaszary Kolos.

Kölcsey Parainesisében azt mondja, hogy az ember olyan, mint a mécs, mely csak igen szűk körben terjeszti ki fényét, s ha onnan elviszik, sötétséget hagy maga után; de a ki szűkebb körben is oly erős fényt terjeszt, hogy annak áldását mindenki érzi: a legbiztosabb reményt nyújtja, hogy magasabb helyre vére, meg megszerebbre áraszthatja ki a bölcsesség és emberszeretet áldásához sugarait, mert gazdag és kimeríthetetlen a forrás, mely a világosságának melegséget kölcsönöz: a sziv.

Győrvidéki.

A SZEGEDI TANYÁK ÜNNEPE.

Szeged város mult hó 25-én érdekes és nevezetes ünnepet ült.

E napon öltött testet ugyanis a városnak több, mint hat évtized óta tartó azon törekvése, hogy az egykor nagy népességű, de a török hódoltság korában teljesen elnéptelenedett óriási pusztán, — vagy, mint a régi hagyományok után mondják, «kapitányságain», lassankint újból települő lakosságát a mindegyre szaporodó népiskolák mellett a civilizáció egyéb elsőrendű kultur-intézményeivel is elláthassa.

Tudnunk kell, hogy Szeged város külső területe több, mint 13 négy-szög mérföldet foglal el, s szabálytalan alakban, mint egy szétvetett láb egyik részével éjszak felé egész Félégházáig, másik részével pedig dél felé Szabadka birtoka

mellett egész Halasig nyulik föl.

Az előbbirész a felső, az utóbbi pedig az alsó-városi tanyák területe.

E szétágazó hatalmas birtok között kun Dorozsma pusztái terülnek szét, melyeket egykoron Szeged területéből Or-czy és a lovagrendek foglaltak el, s a város minden igyekezete, a tömérdek perzsiai szőnyeg, s számtalan tekenős-béka, a gyönyörű hattütyk, az ékes karmazsin csizmák, meg a sok rófnyi hosszúságu halak, melyeket magisztrátusbéli deputatus uraimék komisszárius-uraiméknak hordtak el Budára, meg Bécsbe, mind, mind kárba veszttek, mert a kunpusztákat nem bírta többé Szeged visszaszerezni, visszaperelni.

Hej, pedig e hatalmas, semjékben gazdag pusztákon egykor, a dicső Mátyás király alatt «a szegedi kedvelt híveknek messze az egész Tisza-Duna közén sok százra, meg ezerre menő gyönyörű gulyái és juhnyájai legeltek, melyek közül aztán nemsokára Ibrahimnak 50 ezer, Iszken-der defterdárának pedig 20 ezer darab jutott; a többi sok ezeren meg a többi pasák és bégek osztakoztak, a vitézül küzdő, harezoló szegediek pedig tüzhelyük, otthonuk védelmében vértettek el, vagy rabszjira fűzve Sztambulba vitettek.

A nagy és hatalmas város, mely főleg a kiválóan nemzeti szellemű Hunyadyak alatt rendkívül föllendült, s melyről Kemal pasa naplójában megírta, hogy «híres földjei termékenységeről, égalja tisztaságáról, vize édességeről, épületei szépségeről népe vitézségeről» és hogy «a szükségességekkel fölőleghesen el van látva, s kincsekben rendkívül gazdag, könnyű és kellemes létnek örvendenek lakói» — csakhamar szegénynyé és néptelenné lön.

Nemcsak a város belterülete dultott föl, hanem a külterület is, — hol pedig ez időtájt mindenütt virágzó községek és templomok álltak, — elpusztították s a megmaradt lakosság a védettebb felvidéki városokba menekült.

Lestzer és Keglovichnak az október 25-iki szegedi ünnepen felvett fényképe után.

GRÓF TISZA LAJOS ÉS MUNKÁCSY MIHÁLY.

A még nem régen virágzó községek kietlen homokpusztákká váltak, hol a mindenféle elszórtan fekvő nádasokban csak a vad csikaszok tanyáztak és barangoltak.

Midőn aztán a török elűzetett, a régi szegedi nép újból visszatért az ősi tüzhely köré, s a város belterületén, a török által újjáépített vár külső falai körülött újból megépítette otthonát.

A még ekkor szüntelenül tartott háborús vilongások és a külterület bizonytalansága miatt azonban nem igen mert a nép a nagy pusztaságra kitelepedni; csakis a mult század végén, — szájhagyomány szerint 25 botbüntetés fenyegetése mellett, — kezdtek a külterületeken újra földeket foglalni, földmiveléssel és baromtenyésztéssel foglalkozni s lassankint benépesíteni a kietlen pusztákat.

Ez a 25 botbüntetéssel való fenyegetés emléke, szerintem, nem felel meg a valóságnak, mert hisz a szaporodó, gyarapodó törzslakosság, szemben az idelepedő német, rác, dalmata stb. idegenekkel, szerintök «gyüttmöntök»-kel, a

mult század végén s a jelen század elején, főleg az alsó-városon úgy is tömegesen vonult ki a pusztákra, itt útvén föl tanyáját, úgy, hogy a hatóság szükségesnek vélte rendeletileg tiltakozni, hogy 25 holdnál kisebb területen tanyát ütni, illetve házat építeni «senki se merész-ködjön», ez által is inkább kényszeríteni akarván a népet, hogy a város belső területén lakjanak.

Az alsó-városi nép, — mint az Árpád-kori letelepülés óta egész a jelenkorig — földmiveléssel és állattenyésztéssel foglalkozó nép, e tilalomra nem sokat hederített s csakhamar tanyát ütt a legelőben egyébként gazdag homok oázisok között; a felső-városi halászsattal hajózással foglalkozók ellenben, bár szintén szereztek a külterületen birtokot, — egyébként is jómódú, ügyes és a kereskedésre is inkább hajló lakosság — bent maradt ugyan a város területén, de a betelepült idegenektől az ő «felső sziget»-jén teljesen elszigetelten élt.

Szeged lakossága — e század elején, vagy is akkor, midőn a külterületi, egykor virágzó telepek ismét lakosokat nyertek — 25 ezer lelket számlált, és e lélekszám 50 év alatt megkétszereződött, mert az 1850-ben megejtett népszámlálás 50.244 lélekszámot tüntetett föl Szegeden.

Már ekkor a sivatagban mindenütt fával körülültetett tanyák épültek s különösen a szabadságharc lezajlása után a rengeteg homokpusztákon mindinkább szaporodott a külterületi szegedi lakosság száma.

Az alsó-városi nép állandó tanyai lakossá lön, a felső-városi ellenben, bár szerzett földeket és épített is ott kisebb-nagyobb lakóházakat, lakásait azonban — főleg télen, a nagy árvízkatasztrófiáig, bent a városban tartotta.

Az ötvenes évek elején aztán a mindegyre szaporodó tanyai lakosság gyermekei részére a város iskolákat állítottatott föl, mert ez ideig csak

«Büрге-paprikás» főzés.

Lestzer és Keglovich fényképe után.

Barna János öreg jubász.

AZ OKTÓBER 25-IKI SZEGEDI ÜNNEPRŐL.

Legények csoportja.

Leányok csoportja.

Lettér és Keglovich fényképei után.

AZ OKTÓBER 25-IKI SZEGEDI ÜNNEPRŐL.

egyik-másik jobb módú tanyai gazda elvéte tartott rövid ideig a háznál egy-egy „diákot”, a ki a betük ismeretében a tél folyamán úgy a hogy bevezette a gyereket; egyébként pedig a város belső területétől 15—20, sőt több kilométernyi távolságra teljesen járhatatlan és utak nélküli pusztaságban, bizony-bizony nagyon elhagyott parlagiasságban éltek és nőttek föl a legmagyarabb magyarok.

Olykor-olykor kivetődött egyik-másik szerzetes és az tartott nekik predikációt; különben fél napig kelle kocszinok, ha várost, — akár Szegedet, akár Szabadkát vagy Halast, meg Majst — látni akartak; télen meg ki se lehetett mozdulni, mert a sivatagban irányt mutató fát bajos volt találni.

Ily közel és mégis oly távolra maradván a civilizáció áldásaitól, lassan-lassan benépesültek a külterületek.

A város kettőzött buzgalommal igyekezett a parlagiassággal szemben a szaporodó népesség iskoláztatására lehetőleg megfelelő iskolákat fölláttatni, s valójában elismeréssel kell szólunk azon áldozatkészségről, melyet iskolák fölláttatásával a külterület tan ügyének hozott.

A nagy magyar város életében, — mint tudva van — az 1879-ik évi nagy árvíz katasztrófa forduló pontot képezett s a mint a város belterülete egy nagy modern város fejlődni induló kék-pét öltötte föl, szükségképezt a már ekkor majd 30 ezer lelket számláló tanyai lakosságnak kultur-életére is kiválóbb gondot kelle fordítani.

Az iskolákat folyton szaporította a város, majd a közigazgatás követelményeinek is megfelelőleg, a két tanyaterületet a régi tradíciók alapján utlag — 14 kapitányra osztotta föl.

A mintegy 4000 mindkét nembeli tanuló ifjuság részére 25 csinosan épített iskola áll fenn, 17 az alsó-, és 8 a felsővárosi tanyák területén, s a jelen évi 144 ezer forintnyi tanügyi, helyesebben 179 ezer frtnyi tudományos czélokra előírt költségvetésében ismét két tanyai iskolának fölláttatási költségét is megtaláljuk.

Már a város belső területének rekonstrukciója alkalmával fölmerült az eszme, hogy az iskolák mellett a külterületeken a közigazgatás és társadalom követelményeinek megfelelő instituciók létesítenek, azonban a pénzügyi bajok ezt lehetlennítették; míg aztán a város újjáépítése körül oly nagyérdemű Tisza Lajos grófnak eszméjét, a város jelenlegi főispánja Kállay Albert addig-addig szorgalmazta, hogy végre a város, külterületén úgy az alsó, mint a felső tanyán, — mintegy 90 ezer forintnyi költséggel

ügynevezett — „kultur-központokat” létesített. E kulturközpontokat, melyeknek egyike Pusztaszer közelében a *Balástyái*, másika az alsótanyán a *Mórahalmi kapitány* épült, tulajdonképpen a *templom*, a *aplak* és *temető*, az *orsói lak* szükséges helyiségeivel, a *bába lakása*, a *rendőrbiztos* és a *pusztázók* (rendőregények) lakása és laktanyája alkotják.

Csak ha elgondoljuk, hogy a több mint három század óta pusztá és kietlen területen, hol a szerte-szét magasodó homokdombokon itt is, ott is az egykori civilizációknak nyomait és romjait látjuk, valamennyinek mélyében pedig, mint a véletlenül fölszínre került régiség-tárgyak igazolják, a honfoglaló ősök aluszszák örök álmaikat, mondok, csak ha elgondoljuk, hogy im a pusztulás romjain három század után új élet virul, a legmagyarabb területén a hármas bérczi hazának csak ismét halljuk megcsendülni az imára hívó harang szavát, akkor méltányolhatjuk eléggé azt az ünnepséget, melyet Szeged városa ült, midőn egy nagy területén az ősi telepek fölavatta a magyar nemzeti kultúrának épített háztelpeit, a templommal együtt.

E fölavatási ünnepélyről, mely tulajdonképpen a magyar nemzeti kultúrának egy érdekes és nevezetes helyfoglalási ünnepe volt, s mely ünnep épen a honfoglaló magyarok bejövelelét megfesteni készülő világhírű nagy művészek, *Munkácsy Mihály*nak, és Szeged újjáalakítójának, *Tisza Lajos grófnak* jelenlétében azon helyen történt, hol a honfoglaló magyarok a pusztaszeri téren alkotmányt szerkesztettek e honnak — mondjuk, ezen ünnepélyről mutatunk be itt néhány képet.

A fentebbiekben elmondottak kellő megvilágításához pár szóval az ünnepély külsőségeiről is meg kell emlékeznünk.

A városból különvonat — mely Szegednek birtokán egész *Kistéleki* halad — vitte ki az ünnepély vendégeit. A balástyai kapitányseg egy őrházánál állt meg a vonat, s a mint *Munkácsy* maga előtt látta a hatalmas kocsi-tábor a sok szép menyecskeivel, meg a csikósokat ficzánkóoló szép lovaikkal: nyomban lefényképezte az igazán festői szépségű jelenetet, mely mindegyre fokozódó változatos mozzanataival és eredeti sajátosságaival mind érdekesebben bontakozott ki.

Az őrházról megindult a menet, elől egy hatalmas legény lovagolt, magára emelve a nemzeti zászlót; majd utána a tanyai jómódú gazdák fiai csikós ruhában, lengő árvalányhajjal

kalapjaik mellett, utánuk a lovas polgárok festői egyenruhás csapata vágatott, pergett a dob s harsogott a trombita. Majd a város díszfogata jött, *Munkácsy* és *Tisza Lajos gróf*ot hozva, utánuk aztán százakra menő kocsis a vendégekkel és a tanyák mindenfelől ide seregülő népével.

Mintegy fél óráig tartott az út a „kultur-központokig”, hol 8—10 ezernyi tömeg várta az érkezőket, messzezügő hatalmas éljenzéssel üdvözölve aztán minden kocsi, különösen azt, mely *Munkácsy* és *Tisza Lajos*ot hozta, magát takarosan kicsipett lánycsoport várta a közép-ponti épület csarnokánál a városiakat és nemzeti színű kokárdákkal díszesítették föl minden vendéget.

Csakhamar megtörtént a középponti épületek ünnepélyes átvétele, aztán kezdetét vette a templomszentelés, hogy az Úr felszentelt csarnokában aztán áldást kérjünk a megkezdett műre.

Érdekes jelenet volt itt a puszták homokdombján épült templom ajtajában álló és az isten igéjét hirdető pap (*Ivánkovits János apát*), a mint az anyai század után ismét benépesült téreken ezrével hullámzó magyaroknak lelkesítő szóval hirdette a bizalomgerjesztő hitet.

Majd hogy aztán vége lön az egyházi szertartásoknak is, elvegyültek a városiak a tanyai népzre közé, hol *Munkácsy*nak kiválóan érdekes alkalmá volt a szebbnél-szebb szegedi típusok közül válogatni.

Számos fényképi felvételt eszközöltetett, a melyek közül egy párt mi is bemutatunk.

Különösen érdekesnek találta *Munkácsy Barna János* öreg juhász arra, hogy több ízben, több oldalról is lefényképeztesse. Ezen kitüntetésért aztán az öreg juhász olyan kitűnő „*bürge paprikást*” főzött, hogy még, azt mondja az öreg, „a király is mögnyalná utána a száját.”

A kínálkozó alkalmat *Munkácsy* eléggé felhasználta; egyeseket, de egész csoportokat is a majd kiválasztandó típusokhoz lefényképezte. Külön is tanulmányozta e magyar népet,

* Ott is látjuk Barna János bátyánkat a paplak mögötti térségen a hatalmas bográcsok körül is, a hol nemcsak annak a „szörnyű nagy, még hírvő” urának főzik a „*bürge paprikást*”, hanemhát meg lesz vendéggel az egész tanya népe, 5—6 ezer ember. A hatalmas szétbontott szolgafák, szabadtízű, régi praktisz szerint vagy 24 bográcsban fő lassan a kitűnő paprikás, melynek savt-borsát Barna János bátyánk adja meg, szerte szét ott szagálják az ambránál is kellemesebb illatú ételt egy csomó ünnepelő legény, leány, a városi rendőr, tanyai nyelven „szász”, alig bírja őket kellő távolban tartani, hogy a neki gyűrűzött derék juhászként kényelmesen végezhessek „szakács” tisztjuket.

mely itt künn teljesen megőrizte az ősi faj könnyedségét, bátorságát és asszonyaiban a szépséget, meg a munkásságot.

Nagyon érdekes nép a szegedi tanyai nép, főleg az alsó-városi, noha szépségre, ügyességre s a legények délcegségére, meg a menyecskék kaczkátságára nézve messzire vannak a felső-városiaktól; azonban az ősi eredetiséget, észjárását és sajátosságát jobban megőrizte, mint a felső-városi, munkásságra nézve pedig úgy a férfi, mint az asszonya vetekszik a hollandussal.

Itt tulajdonképpen csak a felső-városi tanyák néperől mutatunk be képeket,* mert a vázolt ünnepély a felső tanyák központjának megnyitása volt, de kiválóbban érdekessé válik ez ünnepély az által, hogy ép ott folyt le, hol ezer év előtt Pusztaszeren a vezérek vérszerződések a magyar tábor tanyáztatott.

A szegedi tanyák ünnepében tehát mi már láttunk egy előzetes mozzanatot a millennium ünnepéből, és boldog örömmel tudjuk, hogy ott, hol ezer év előtt a honfoglaló magyarok tanyáztak, im ezer év után a magyar kultúra hinti szét fényes sugarát, s ott, hol az ősök vére hullott, munkálkodva, bizalommal, jóllétheben él a magyar, s az ellenség által elpusztított templomok helyén ismét áll az Urnak szentelt oltár, mely előtt Árpád nyelven zengünk háláinket.

KOVÁCS JÁNOS.

VÁZLATOK

A FRANCZIA FORRADALOM TÖRTÉNETÉBŐL.

Második sorozat.

Egykorú és a legújabb források után.

X.

Egyiptomban.

Fényes fogadtatással tisztelt meg a francia nemzet győzelmes hadvezérét, mikor az kezében a campo-formiói békével, Párisban a directorium előtt személyesen megjelent. *Talleyrand* külügyminiszter féltékeny szavakban üdvözölte, mire *Bonaparte* néhány egyszerű, komoly szóval válaszolt. Szavait a tömeg lelkesült éljenzése kísérte, melytől visszhangzottak a Luxembourg falai. Ugyanakkor a felhangzó karének mellett két tábornok: *Joubert* és *Androssy* lépett elő, magukkal hozva a directorium zászlaját, melyet az olaszországi hadseregnek szánt ajándékol. A háromszínű selyem lobogón ez a fölirat állt:

„Az olaszországi hadsereg százötven ezer embert ejtett foglyul, elfoglalt százhatvanházt ezrelé, ötszázötven ostromgyárat, hatszáz tábort, öt-hat főszerelést, kilencz hajót, tizenkét fregatot, tizenkét korvetta, tizennyolcz gályát. — Fegyverszünetet a szardíniai, nápolyi királyokkal, a pápával, a pármái és modenai hercegekkel. — *Leoben* béke-praeliminarek. — *Montebellói* egyezmény a genuai köztársasággal. — *Tolentínói*, *campo-formiói* békeszerződések. — Szabadsgót adott Bologna, Ferrara, Modena, Marse-Carrara, Romagna, Lombardia, Brescia, Bergamo, Mantua, Cremona, Verona egy része, Chiavenna, Borneo, Valtelino népének, a genuai népnek, a birodalmi hűbéreseknck, Corcyra, az

* Egyik kép felső-tanyai legénycsoportot mutat a polgárorség egyenruháját viselő kapitány körül csoportosulva. Mikor a király 1883-ban Szegeden járt, az ünnepélyes emelésére a jelen század elején fölláttott „polgárorség” csapatainak mintájára a régi vieseltek megújításával polgárországokat szerveztettek, s a csapatokban a legjobb iván, délcegs legények toborzattak egybe. A képfüggőn látható polgár-úr-kapitányt lengő árvalányhajjal ékeztet kalapú szép tanyai legények veszik körül.

Másik képfüggő pedig a két-ágra font és elől egészen lesimított hajú, bokorugró felhár czicz szoknyás, csipkés selyem kötött s takaros kaczkájokban tűzadó, munkás karjaikkal most virágot szóró, ünnepesen föllobogó tanyai leányokat mutatjuk be. Minthogy ennek a kiválasztott legény-, meg leány-csoportnak a városi vendég urak fogadásánál szerepük volt, hát az ünnepségek alkalommal kokárdákat viseltek, a leányok azonban piroz-felér-zöld nemzeti színű válszalagot is.

Szinte látszik az arczukból, hogy az egész ünnepet szívesen elöngednék, még az ebédet is talán, csak már a sátorok alá juthatnának, a hol egyre szől a muzsika; de hát táncolni csak majd délután lehet. Annál nagyobb tüzet fogtak aztán bele, a legények elkurjantották, hogy „buj ki badár a bogjából” „ihajjú szabad a tánc”, az volt aztán a szép látvány, az volt aztán az élvezet, *Munkácsy* „bcsi”, meg *Tisza Lajos* „ó kegyelmességek” a megmondhatója, a kik bizony ugyancsak ugrottak, forgattak a paríz tekintetű lányokat, menyecskéket, a tanyai világ szörnyű nagy gyönyörűségére.

Egei tenger, Ithaka vidéke lakosainak. — Párisba küldte Michel Angelo, Guernami, Tizian, Paolo Veronese, Correggio, Albano, a Caracciak, Rafael, Leonardo di Vinci stb. remekait. — Győzött tizennyolcz nyit csatában, Montenoténál, Millesimónál, Mondorai-, Lodi-, Borghetto-, Lomoto-, Castiglione-, Roveredo-, Bassano-, Szent-György, Tonteno-Niva-, Caldiero-, Arcole-, Rivoli-, Favorita-, Tagliamento-, Tarvis-és Neumarknál. — Részt vett hetenként utközeiben.

Chantereine-utcai kicsiny házában ünnep ünnepet ért attól fogva; magát az utczát, melyben a ház feküdt, a nép-szólam „Győzelem utczájá”-nak (Rue de la Victoire) kezdte már nevezni. Jó ideig minden esemény, minden ünneplés központja ő volt és tüneményszerű sikerreinek híre.

Mindamellett *Bonaparte* látszólag szerényen hátrahúzóda, ritkán jelent meg a nyilvánosság előtt, akkor is csak egyszerű akadémikus díszöltözéttel viselte, melyre mint az Institut-nak Carnot helyébe választott tagja volt jogosítva. Csak a directorium politikáját ellenőrizte észrevétlen bár, de a dicsvágó féltékenységgel makacs szívóssággal. Párisba visszatérve, az Anglia ellen szervezendő expedíció vezéréül szemelték ki, s ez a feladat vette igénybe minden idejét: megvizsgálta a partvidéket, kikérdezte a halászsokat és csempészeket, s minden szirtet szemügyre vett. De míg látszólag ez előkészületekkel bibelődött, merész agya sokkal nagyobb tettek felé ragadta s képzelve messze röpiette az emberi civilizáció őskora klasszikus tájaira. Egy angolországi expedíció kezébe és kétes természetét hamar felfogta bonézoló katonai elméje; jobbnak és czelszerűbbnek találta volna Angliára keleten, Egyiptom földjén mérni a sújt csapást.

„Nem akarok itt maradni, — mondta több ízben ösztönözött idegenkedéssel a politikai élet mindent fölemészto harcaza iránt, — itt minden elkopik, itt nincs számomra dicsőség; Európa nem képes eleget nyújtani nekem. Keletre kell menni, minden nagy dicsőségek ott van bősége.”

A gondolat különben nem új. Már *Leibnitz* ajánlotta volt XIV. Lajosnak, hogy a hollandok ellen hiába küzd, töltésiken át nem hatol, menjen Egyiptomba, győzze meg ott őket s kezében fogja tartani az Indiába vezető utat, s megsemmisítve a holland kereskedelmet, örökre biztosítani fogja Franciaország vezérállását a Levantén. XIV. Lajos nem tudta megtámasztani e nagyszabású eszme, de a directorium belemelt, már csak azért is, mert leplezett, de eltökélt czélja volt *Bonaparté* eltávolításáról a helyről, a hol vesztélyessé válhatott volna a directoriumi klikk czéljárja.

Hanem *Bonaparte* is átlátott e terven. Egy pillanatig habozni látszott, hogy vajjon elhagyja-e Európát? A directorium magatartása vele szemben sértette büszkeségét. Mikor Barrasnak egy ízben közömbösen említette, hogy „*Olasz királylyá, milánói herceggé* akartak tenni, de én nem gondolok sehol ilyesmire”, — *Barras* rejtett fenyegetéssel felelt; „*Jól teszi, ha nem gondol erre Franciaországban, mert ha a directorium holnap a börtönbe küldené, nem volna négy ember, a ki ellenezné.*”

Most, hogy a viszonyok tétlenségre kényszerítették, sejtve azt, hogy ő, ki a csatatéren az elsőjő volt, itthon, a politika apró cselszövényei mezején nem játszhatna múltjához méltó szerepet, újra kétség fogta el, s komolyan gondolt a lemondásra. *Rawbell* habozás nélkül nyújtotta feleje a tollat: „*Irja meg — szölt, — hogy vissza akar vonulni a szolgálattól. A köztársaság derék, vitéz tábornokot fog vesztíni önben, de vannak még gyermekei, kik nem fogják elhagyni.*” *Merlin de Douai* elszakította a papírost. Ez elég volt. *Bonaparte* lemondott szándékáról.

— „Vége mindennek, — fakadt ki, hazatérve. — Mindent megpróbáltam velök, nem akarnak engem, meg kell őket buktatnom és magamat királylyá tennem. De erre ma még nem gondolhatok. A gyümölcs még nem érett, az idő még nincs itt. Egyedül lennék, előbb meg el kell képáratnom ez országot.”

És az alkalom erre is csak Egyiptomban kínálkozott. 1798-ban május 3-án *Bonaparte* Toulonba érkezett, s ugyanazon hó 19-én a flotta dagadó vitorlákkal kezdte szelni a sif tengert *Brueys* tengernagy parancsnoksága alatt,

Tizenhárom francia sorhajóból állott ez, két velenceiből, tizennyegye hajóval vagy francia fregattából, hetenkét kisebb hajóból s négyszáz szállító-bárkából, — mindössze 50 ezer emberrel, kik előtt *Bonaparte* proklamációja lelkesítőleg vázolta az expedíció dicsőségét. Harcoltak már, — úgymond, — hegyen, síkon, ostromban, hátra van még a tengeri háború. „*A római legiók, — folytatta, — melyeknek nyomába léptetek néha, de még el nem értetek, ezen a tengeren és a zamai sikon felváltva vitézt meg Karthagót. Katonák, matrózok, tüzerek, lovasok, tartások össze s jusson eszetekbe, hogy a csata napján szükségetek van egymás támogatására.*”

Magok a katonák még eddig nem tudták rendeltetésüket, a Közép-tenger szabad volt, Nelson vihartól látványt angol flottái későn érkeztek, a francziák már Malta előtt horgonyoztak, melynek lovagrendje ez időben nem kisebb ember, mint maga I. Pál czár vednöksége alatt állt, a ki nagy mesterré is szándékozott megválasztatni magát. És most, szemben a *Bonaparte* fenyegető haderejével, a lovagok kénytelenek voltak megtagadni minden közösséget Oroszországgal s ennek szakadár czárjával. Ünneplés szavakban nyilatkozta ezt ki a *Bonaparte* elé jött békeküldöttök, kiknek a fővezér hidegen csak ennyit mondott: „*Jól tették, hogy elem jöttem, uraim, különben a bombázást megkezdtem volna.*” Malta szigetét ezzel fegyvercsapás nélkül átengedték a francia köztársaságnak s negyvennégy máltai lovag engedélyt kapott a francia seregben szolgálni.

Nehány nap múlva a francia escadron tovább vitorlázott Alexandria felé, hová 1798 júl. 1-én érkezett, de már többé nem az eddigi szerencsés kilátások közt. A látáttáron *Bonaparte* az angol flotta előhadát vélte megpillantani. „*Szerencse! — kiáltott fel, — most hagyás el, mikor már csak öt nap kellene még!*” Az idő rossz volt, csak ötezer ember között ki szárazföldre, a lovakat nem tehették partra. De, daczára az éj beálltának, *Bonaparte* megindult Alexandria felé gyalog, seregi élén; kíséretében *Caffarelli* tábornok, kiről falába miatt azt szöktak volt mondani katonái: „*Caffarelli semmitől sem fél; egyik lába mindig Franciaországban van.*”

Hajnalban érték Alexandriait. Semmi ellenállás, csak *Kléber* sebesül a rövid ideig tartó ostrom alatt, mely után a sereg tovább indul az őskori civilizáció évezredes multját homoktengerében rejtő sivatagon Kairo felé.

Elelem, takarmány, egy csepp víz nélkül halad így a francia hadsereg a roppant pusztaságon, melynek forró szelénél csak az idegen arab törzsek fanatikus gyűlölete lövel még forróbb lángot a hódító katonaság közelédtére, megsemmisítve még a kutakat is, nehegy üdülési eszközeiül szolgálhassanak a fíradalmaktól elcsigázott csapatoknak. Maguk a tiszték is esügdétek, csak *Bonaparte* törhetlen lelki ereje ott beléjük kitartást. A főváros védelmére tízezer mameluk volt rendelve. Már látni lehetett távolról Kairo aranyozott minareteit, s a fenséges piramisokat, az ó-kori héber barszolgák soha el nem enyésző műveit. A történelem hatalmas inspirációja ragadta meg e perczben a nagy hódító lelkét, ki az idők ez örökkévaló alkotásaira mutatva szölt:

„*Katonák, gondoljátok meg, hogy négy ezredév néz le rátok ez emlékekről!*”

Ragvotak a feltűzött szuronyok az afrikai nap vakító fényében, midőn a francia had öt négyszögöt formálva, fejtette ki sorait. A mamelukok halálmegevéttel intéztek rohamokat, mig *Bonaparte* parancsot adott, hogy várják be a támadókat, s közvetlen közelből tüzeljenek rájuk. A heves harc hamar véget ért, a mamelukok szelnek szóróda menekültek s Kairo sejkjei megnyitották *Bonaparte* előtt a város kapuit, ki Murad bej palotájában foglalt szállást, a város lakóiból tanácsot, vagy *divánt* nevezett ki maga mellé, részt vett a Nilus évenkénti gátszakítása alkalmából rendeztetni szokott nemzeti ünnepen s a kíséretül hozott francia tudósokból tudományos társulatot szervezett az antik leleti művelődés intézményei tanulmányozására.

De most betelt *Bonaparte* mesés hadi szerencséjének mérteke is. Az Alexandriaiban hátrahagyott *Brueys* tengernagy flottáját váratlanul meglepte *Nelson*, s az abukiri öbölben vesztelő hajóit elvágva a szárazföldről, két tíz közé fogta. Az „*Orient*” légbe röpült, a „*Franklin*” és a „*Tonnant*” végsőig feszített ellenállást fej-

tettek ki. Brueyst egy golyó elsodorta, a helyébe lépett *Chayla* tengernagy megsebesülve, csak hosszú önkívület után tért magához. Első kérdése volt: „Miért nem löttök már?” — „Tengernagy úr, csak három ágyunk van még.” — „Lőjétek ki az utolsó golyót is!” volt *Chayla* válasza. *Petit Thours* kapitánynak két lábát vitte el a golyó, s még mindig vezényelt. Most karját szakította el az ágyú, mire lerogyva, elhaló hangon sutogta: „Ne adjátok meg soha magatokat.”

Mindhiába, a francia flotta meg volt semmisítve, csak a jobb szárny vehette útját visszafelé Franciaországba, *Villeneuve* tengernagy alatt. De az angolok is sokat vesztek. *Nelson* megsebesült, de visszatartotta az orvosi ápolást: „Majd ha e derék emberek végzek előbb” — szökött, s a nápolyi öböl felé hajózott el, hol az udvar a legkitörőbb lelkesedéssel jelelte halmozta el.

Az egyiptomi hadsereg ekként egyedül maradt, elzárva az Európába való visszatérés lehetőségét is. E mellett a porta is már fegyverkezni kezdett, hogy a „tűz szultánját”, vagy a „győzelem kedvencét”, mint a hogy az arabok *Bonapartét* nevezték, kiszorítsa Egyiptomból. Anglia egy flottát bocsátott Törökország rendelkezésére. De Bonapartenak oly gondolata támadt, melynek merész eredetisége csak az ő lángeszében öltethet alakot. Megtörni az ellene készülődő erőt, még mielőtt szervezkedve volna, Konstantinápoly ellen menni, s Konstantinápoly által tenni magát a világ urává: ez a cél volt az, melyet sikerei felhasználásának egész rendszerében hódítást hódításba öltve, mindenekefelett látott maga előtt lebegni, s e cél megközelítésére készült Szíriába tenni át a harc színhelyét, elszántan arra, hogy Nagy-Sándor példáját kövesse az indiai hadjáratban.

Március 7-én, gyilkos harc után, Jaffa megadta magát *Bonaparte*-nak, kit most Acre felé ragadtattak nemcsak a győzelem babérai utáni vágy, hanem a martalék is, melyet az öreg, fukar és kegyetlen *Dszear* pasa után remélt. E buzgó és szenvedélyes numizmatikus hosszú életét át hetvenkét tevé - rakomány mindenféle képzelhető európai, török, persa, arab és indiai pénznemet halmozott össze, s most ott ült pénzes zsákjain, feltékenyen őrizve megkuporgatott millióit. *Bonaparte* ostrom alá fogta Acre-t, de emez *Sidney Smith* commodore alatt segítséget kapott az angoloktól és dacolt *Bonaparte* seregeivel. A francziák rohamaik alatt ott ült az öreg *Dszear* palotájában, remegve életéért és vagyonáért, hosszú pipája sűrű füstfelhőjétől és pénzes zacskóktól, s megölt francziák fejétől környezve. Amazokat azoknak szánta, kik szaporították a levágot francia feketét.

Véres harc folyt itt le, a francziák egyre megújították rohamaikat s az elesettek véres holttesteinek halomra nőtt sáncjai mögött tüzeltek. Már-már behatolt egy csapat granátéros az erődbe, de a várnak *Sidney Smith* által támogatott őrsége megint kiűzte innen. Végre *Bonaparte* kénytelen volt elhagyni Acre-t, lelkében csalódva és csüggedten, mert meg volt győződve, hogy Acre bevétele megnyitotta volna előtte az utat Törökországba. Nem is tartózkodott ismétellen felkiáltani, ha *Sidney Smith* nevét kiejtette: „Ez az ember tette tönkre szerencsémét.”

Megverten, meghunyászkodottan lopta vissza magát szegényében az annyi babért aratott

francia hadsereg Acre alól, magával vive sebesültjeit is. Egy nap a homokpuszta égető, sűrű hevében a kifáradt, alélt katonák megtagadták sebesült társaik hordágyainak tovább hurezolását. Az afrikai napról bronzár égetett *Kléber*, magas termetű kiegyensúlyozott, nemes haraggal rivalt rájuk: „Gazfickók! az hiszitek a háború abból áll: hogy lopjatok, raboljatok, öljétek, s kedveteket töltsétek? Nem; mondom nektek, a háboru annyi, mint: éhezni, szomjazni, szenvedni, meghalni, engedelmeskedni. Értitek?” S a katonák szemlesütve emelték újra vállakra megsebesült bajtársaikat s folytatták utjokat Kairo felé, számosan hullva el utközben is a Jaffából magukkal hurezolt pestisben. Kairo kórháza tele volt betegekkel és sebesültekkel. A hallal küzdő pestisbetegeknek opiumot akartak adni, hogy megrövidítsék künjaikat. De *Desgen-*

bizalmas emberével, közöttük *Murat*, *Berthier*, *Lannes* és *Andreossy*-val aug. 22-én este beszélt a még megmaradt két fregattába, tíz milliót vive magával Egyiptom megszerzéséből, s megereztette a vitorákat Franciaország igéret-földre felé. A tenger zajlott, mintha irigyen akarta volna visszatartani a száz csata hőst, arról a szédítő útról, melyre rálépett; angol hajók cirkáltak a hullámokon, de Bonapartét semmi sem tarthatta vissza: sorsát világosan látta kibontakozni a jövő homályában.

EGYVELEG.

* A menyasszonyi koszoru alig száz év óta divatozik. Az előtt a legtöbb országban finom hálózata koronaaalaku fejdszre tették a menyasszonyok fátyolát s ily menyasszonyi koronából még több példány maradt meg a különböző múzeumokban. Nálunk ennek helyét a párta foglalta el.

* Shakespeare műveiből a weimari Shakespeare-társaság olesó kiadást rendezett, melyből 6 hó alatt 16.000 példány fogyott el, a mi még a német irodalomban is nagyon ritka eset.

* Három óriási szobrot ástak ki Egyiptomban, Abukir mellett, közel azon helyhez, hol egykor Venus és Arzinoe temploma állott. Mindhárom piros granitból van s egyiptomi eredetű. A két első II. Ramzesz s nejét Hentmara királyt ábrázolja egy és ugyanazon trónon ülve, a mi az egyiptomi szobroknál egészen szokatlan; a harmadik Ramzesz ábrázolja katonai öltözetben, koronával és jogarát tartva álló alakban.

* Könyv királyi család. A spanyol uralkodó király családjaival San Sebastianban tartózkodva, megmérte magát, ő, a gyermek-király s a két leány összesen 117 kilogramm súlynak, a mely összegből XIII. Alfonz királyra, habár már május havában betöltötte hetedik évét, csak 15 kilo jut. Nevezetes, hogy a kis király nagyanyja, Izabella királynő, egy magában szintén 117 kilogrammot nyom.

* Kihulló csontjai vannak egy amerikai nőnek, kit mostanában a tennesseai orvosi társaságban mutogattak. A beteg már 71 éves, de különben teljesen egészséges. Csontjainak kihullása 21 évvel ezelőtt kezdődött meg újainál, melyeknek csontjai az idők folyamán kétszer teljesen elvesztette. Mintegy 600 kihullott csontot orvosok vizsgáltak meg, körülbelül száz darabot maga a beteg osztott szét emlékül ismerősei között.

* Korea félszigeten (Kelet-Ázsiában) Campbell angol konzulsági tisztviselő oly sok aranyteletet talált, hogy nézete szerint ez a földgömbnek egyik leggazdagabb aranytermő helye, melyet eddig nem tudtak kiaknázni.

* A nő-emancipáció legmagasabbra jutott el. Kansas állam Argonia nevű városában. Itt minden hivatalnok kizárólag nő s a férfi csak alattvaló. Hogy az uralom még teljesebb legyen, most elhatározták azt is, hogy ezentúl a nők fogják megkérni a férfi kezét, mivel az esketést úgy is a nő, a békebíró, végzi.

* Október hó nálunk feltűnően száraz volt, Londonban 10 év óta a legnedvesebb hónap volt. A legutóbbi 78 év alatt csak 8 ily esős októberi hónapot jegyeztek fel, a csapadék magassága 4.86 hüvelyk volt, csaknem kétszer annyi, mint rendszeren. Anglia némely részeiben még nagyobb volt a csapadék, de éjszaka felé kevesebb.

* Hírlapirók sztrájkolnak jelenleg Queensland ausztráliai államban. A törvényhozó testület ugyanis azt tervei, hogy az ingyenes posta-szállítást megvonja a hírlapoktól s a hírlapok elhatározták, hogy mindaddig egy szónoknak beszédét sem közlik a parlament ülésekről, míg úgyök reájuk nézve kedvező elintézet nem nyer.

Dr. HIRSCHLER IGNÁCZ.

1823—1891.

Öszinte tisztelet és igaz fájdalom kíséri sirjába azt a férfit, kinek neve e sorok fölött áll. Egyik úttörő bajnoka volt szaktudományának hazánkban, azok közül való, a kiknek neve újabb kultúrtörékvéseink történetében a legjobbak közé lesz följegyezve. De egyuttal azokban a társadalmi mozgalmakban is vezérbajnok, a melyek hazánk életében az utóbbi évtizedek alatt az átalakító folyamatot megszülék. Mint a tudomány, mint a közélet embere mindenkitől nagyrabecsült, mint magán-ember mindenütt közszereletben álló egyéniség, dült ki az élők sorából dr. Hirschler Ignácban, kit e hó 11-ikén ragadtott el az élők sorából a halál egy hosszú, tevékeny élet végén, mely neki az emberiség jölteveői között biztosít helyet.

Dr. *Hirschler Ignác* 1823-ban Pozsonyban született. (Napi lapjaink hibásan írták Stomfát születési helyének.) Jómódú szülői mindent elkövettek, hogy biztosítsák tehetséges gyermeköknek a boldogulhatás feltételeit a tudományos pályán, mely akkor az izraelita felekezet hívei előtt egyedül állt nyitva a kereskedésen kívül. Elemi iskoláit Pozsonyban, a középiskoláiban Pesten végezte, hová atyja az ő kedvéért tette át lakását. Kitüntetéssel végzett gymnasiumi tanulmányai után a bécsi egyetemre ment s elnyervén a tudori oklevelet, mint Rossznak, Arlt kitünő szemorvoselődjének tanítványa, alorvosként működött az ottani közokrházban.

A szemészet abban az időben még csak szerény függeléke volt a sebészetnek, s az idealizmusnak nem csekély foka kellett hozzá, hogy valaki ezt speciális szakmájának válassza. A biológiai szakmáknak ekkor támadtak úttörő művelői. Németországban Müller kitünő iskoláját alapította maga nagy physiologusoknak, kik közül Helmholtz, Brücke és Du Bois Raymond még ma is ifjú erővel működnek. Boroszlóban Purlinje tanár a szem physiológiájával már mint külön szakmával foglalkozott s Hollandiában a szemgyógyászat terén már ismeretessé lett *Donders* neve. De általában föl volt ismerhető, hogy az orvosi tudományok világa nagy átalakulás korszakába lépett s biztosra volt vehető, hogy a physiologiai buvárlatok és kutatások új korszaka különösen a szemészet tudományára fog hajnal deríteni. Kivált Németországban fordult sok jeles tehetség e szakma felé, melyen csakhamar felmerült a *Graefe* Albrecht neve, a ki e téren korszakot alkotott.

Bécsnek azonban e tudomány ápolására nem volt még ekkor elegendő tere. Hirschler tehát Párisba ment, a hol a hírneves *Desmarres* klinikájának vezetője lett. A francia nyelvet csakhamar elsajátította, és pedig oly mértékben, hogy a *Desmarres* körül csoportosuló orvosoknak előadásokat tarthatott. Haza szökött a honszeretet, s az ötvenes évek elején Pesten telepedett meg.

Balassa, a nagyhírű sebész volt középpontja orvosi téren akkor a komoly tudományos tehetőségeknek. Ő köré csoportosultak mindazok, a kik föladatukká tették e hazában is oly gyógytudományi iskolát alapítani, mely méltóképen sorakozhassék a külföldiek mellé. Ezekhez csatlakozott Hirschler is, s a tudós férfiaknak e válogatott köre csakhamar fölismerte s teljes mértékben méltányolta nagy értékét. Épen ez időre esett, hogy a szemtükörnek Helmholtz általi fölaltalásával a szemészet tudománya elé egy addig alig sejtett világ tárult. Hirschler ernyedetlen szorgalommal feküdt neki az új kutatási térének s megszerezte a diagnosztika minden segédszerét. A szemészet nagyszerű klinikai tárgygyá nőtt és itt nálunk Hirschler volt, mondhatni, az egyedüli magyar tudós, a ki kutatásaiival, fölolvásaiival, gyakorlatiával e tudomány kiépítésében fáradozott, nem csüggesztve el az által sem, hogy ezt csak mint gyakorló magánorvos tehette. Mert oly idő volt ez, hogy egy Hirschler, a kinek már ekkor jó neve volt a tudomány terén, felekezeti okok miatt még magántanárságra sem tudott szert tenni az egyetemen.

Hirschlernek be kellett érnie azzal, hogy magánygyakorlata által nagyban gyarapított tuda-

mány-anyagát és tapasztalatait orvostársaiival közölve, fölhasználhatta a budapesti kir. orvosgyűléseit, mely egyesületnek 1851-től kezdve egyik legbuzgóbb rendes, majd választmányi tagja és titkára, majd több éven át első elnöke volt. Ezenkívül rendkívül látogatott ambulanciája ellátására számos segédet is tartott, kik közül jeles speciálisták fejlődtek. De mint a szegény gyermekokrház szemészeti osztályainak is sok éven át vezetője, azon volt, hogy az osztályát látogató orvosnövendékeknek oktatója legyen a szemészetben.

Az ötvenes évek végén kedvezőbb fordulat állván be hazánk közéletében, a szellemi téren is élénkebb mozgalom indult meg. A Balassakör egy buzgó tagja, dr. *Markusovszky* Lajos sok idő után újra ekkor indította meg hazánkban — ki később Eötvös miniszter által a kultuszminiszteriumba szökött mint orvosi referens, oly nagy szerepet játszott a hazai orvostudomány fejlesztésében — az első orvosi szakköznyit, a ma is virágzó és legelterjedtebb „Orvosi hetilap”-ot, melynek „Szemészet” című rovatát kezdettől, 1864-től pedig hasonczimű melleklapját dr. *Hirschler Ignác* szerkesztette egész 1880-ig, a mikor gyengélkedése s zembaja miatt visszavonulni kényszerült úgy gyakorlatától, mint közéleti egyéb tevékenységétől. Éveken át egymaga ismertette a szemészet terén fölmerült vívmányokat magyar nyelven, irván egyuttal számos monografiát, melyek mély tudományos ságának s klinikai éles látásának egyaránt hí tanubizonyosságai. Az akadémia kiadásában megjelent értekezései közül különösen feltűnt: „A szesz italokkal és a dohányzással való visszaélés, mint a látomponulat oka” című.

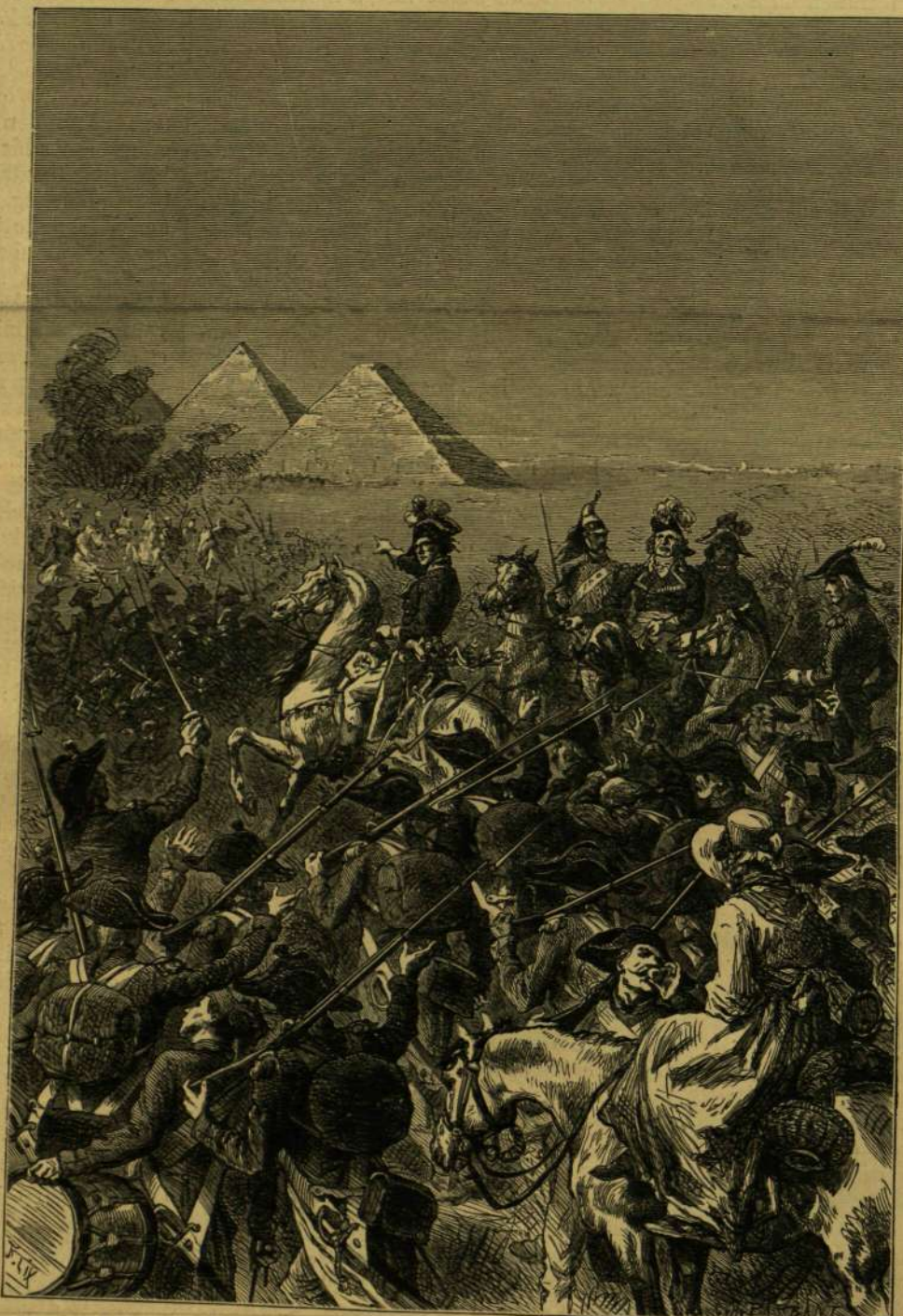
Mint gyakorló orvos azok közé tartozott, a kik azonnal megnyerik a bizalmat s híre messze túljárt az ország határain. Nagy műveltsége, rendkívül megnyerő modora, kifogástalan, tiszta jelene nem kevésbé járultak ahhoz, hogy a társadalmi téren is vezérszeret játszó. Báró Eötvös József, Trefort és más kitünőségek barátságukra méltatták s fontos kérdésekben döntő súlyt engedtek szavának. Hítsorsosai között föltétlen tekintélye volt. Ő volt a vezére a magyar izraeliták pártjának s egyik alapítója a „Magyar Izraelita Egyelet”-nek, mely a zsidó-emancipáció kerestülvitelét tűzte zászlójára.

Az 1869-ben összehívott izraelita kongresszus őt választá elnökének, mely tisztelt oly kitünő taintattal vezette, hogy kiérdemelte a legjobbak elismerését; s hogy a kongresszus akkor el nem érte célját, annak egyedüli oka a szembenálló pártok közti kiegyenlíthetetlen különbözetekben állott. Hirschler alapítá meg több az „Izraelita ösztöndíj egyeslet”-et, melynek Eötvös báró pártfogását is megszerezte s mely egyeslet üdvös tevékenységét eléggé jellemzi, hogy évenként mintegy 3000 forintot oszt ki szegénysorsu szorgalmas izraelita egyetemi hallgatók között. Általában nagy érdeme volt a hazai zsidók magyarosodása körül s neve ott lesz a jogeigenlőség elsőrendű bajnokai között. A nyolczvanas évek elején betegsége miatt teljesen visszavonult a közéletől. Tragikus gúnnya volt a sorsnak, hogy ő, a ki annyi embertársának mentette meg vagy adta vissza a szeme világát, a magáét elvesztette s csak részben nyerte vissza több egy sikerült műtét után.

Tudományos munkálkodásának elismeréséül a tud. akadémia 1869-ben levelező tagjává választotta, a társadalmi téren kifejtett közhasznú tevékenységéért pedig 1873-ban a vaskoronarend del lón kitüntette. A főrendiház új szervezősekor pedig annak kinevezett tagja lett s utolsó nyilvános szereplése volt: midőn itt közegészségügyikérdésekben föl szólalt.

Első rangu szaktudós vala, de a szaktudósok egyoldalúságának nem volt meg benne a nyoma sem. Figyelemmel kísérte a bel- és külföld minden kulturális mozgalmaikat, kitünő jártassággal bírt nemcsak a modern irodalomban, hanem az ó-klasszikus világ ismeretében is, melynek íróit még megsekkent látó erejével is folyton élvezettel olvasgatta. Általános nagy műveltsége a legszellemesebb társalgóvá tette s a kik személyesen érintkezettek vele, csak kellemes érzéssel gondolhatnak a vele töltött percekre.

Halála széles körökben keltett öszinte, nagy részvétet, de különösen azoknak körében, a kik abban a szerencsében részesültek, hogy tanítványai vagy barátjai lehettek. Ezek közül dr. *Schulek Vilmos*, egyetemünkön a szemészet kitünő tanára, egyik előadási óráját egészen atyai barátságban szentelte, meleg és hálás szavakkal emlékezve meg a megboldogult érdemeiről s áldásos életéről.

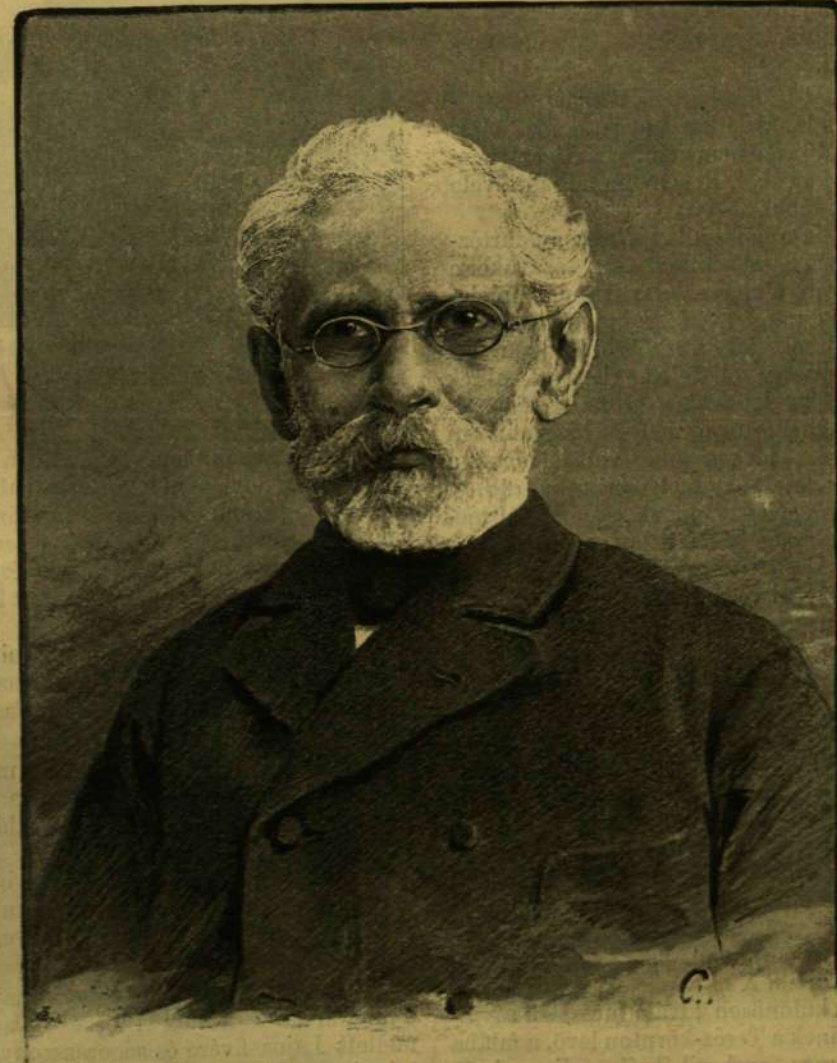

„KATONÁK, GONDOLJÁTOK MEG, HOGY NÉGY EZREDEV NÉZ LE REÁTOK EZ EMLÉKEKRŐL.”

nettes orvos tiltakozott. „Az én mesterségem az, hogy gyógyítsak, nem az, hogy öljek”, felelé.

Még egyszer mosolygott a hadi szerencse *Bonaparte*-nak Egyiptom földjén. A Rhodusnál egyesült török csapatokat Abukirnál borzasztó mézsárlás után sikerült visszanyomnia. A tenger holttestekkel volt borítva s *Kléber* tábornok, ki a csata végén érkezett csak a dícső hadi tény színhelyére, karjaiba zárva Bonapartét s úgy emelve lovára, lelkesen kiáltott fel: „Tábornok! ön nagy, mint a világ!”

Ekkor történt, hogy a ravasz *Sidney Smith*, ki a török hadsereget Abukirba kísérte, volt oly udvarias, hogy egy Európából épen akkor érkezett újságsomagot *Bonaparte* kezébe juttasson. *Bonaparte* egész éjjel olvasott s másnap elhatározása szilárdan állt. Látta a pártok tusáját Franciaország felett, megnyitni látta önként az utat merész vágyai megkísértésére, tervével kész volt; semmit nem szölvá, megtette titokban előkészületeit s *Kléberre* bízva a sereget, néhány

Kozmát, Lévencz fényképe után rajzolta Csorna Károly.

Dr. HIRSCHLER IGNÁCZ.

EGY FIATAL GRÓF HALÁLA.

Néhány évvel ezelőtt mozgalom indult meg a magyar mágánások fiatalabb nemzedékében, hogy a főúri s másfelől az írói és művészi körök között élénkebb érintkezést, ha lehet, állandó kapcsolatot hozzon létre. Nem volt titok senki előtt, hogy e mozgalomnak ifj. *Bathány Géza* gróf volt egyik megindítója és legbuzgóbb terjesztője.

A fiatal gróf Párisban tanult, a természettudományokat s a mítörténetet választva kedvenc szakmájának. Származása, neve, rangja, vagyonja, nevelése arra jogosították, hogy a francia főváros legelőkelőbb arisztokráciájában teremtesse meg a maga körét. A fiatal magyar mágán azonban teljesen idegen volt e társaság kedvteléseitől, szokásaitól, életmódjától; lelke inkább a művészekhez vonta, kiknek műtermiben legörömebb időzött, s kiknek társasága leginkább talált hangulatához. A szegény párisi ifjabb festőkkel mondhatni együtt élt, egészen azok módja szerint s maga is kedvelve és nem tehetség nélkül forgatta az ecsetet.

A midőn néhány évvel ezelőtt hazatért, itthon is megkísérelte magát körülvenni a Párisban megszokotthoz hasonló légkörrel s ismeretséget kötvén a budapesti művészekkel, csaknem mindennapi vendége lett atelierjeiknek, részt vett mulatságaikban, kirándulásaikban, úgy, hogy azok már egészen hozzájuk tartozónak tekintették s bizodalmas testvérként bántak vele, mint a kiről meggyőződtek, hogy a művészetet és annak apólit őszinte lélekkel szereti s a külföldön szerzett tapasztalatait a művészet szolgálatában kívánja értékesíteni itthon is. Hazatérte után mindjárt az első időben bevalasztották a képzőművészeti társaság választmányába s ezenkívül előadója lett a társulat képviselőbizottságának. Folyton sürgette, hogy a képzőművészeteknek új és tágas, világos csarnokot építsenek, hogy a képzőművészeti társulat a párisiak mintájára valami értékes, igazi műbecsel bíró illusztrált folyóiratot adjon ki. Ő volt az, a ki fiatal írókkal szövetkezve megvetette a műpártolók körének az alapját, s ő volt az, a ki a külföldön annyira divatos legyezőfestést nálunk is meg akarván honosítani, a legyezőkiállítás létrehozta s rendezésében tevékenyen fáradozott. Tettel is folyton bízottotta a művészeket, vásárolt képeket és szobrokat s egy arisztokrata táncmulatság alkalmával azzal lepte meg a főrangú hölgyeket, hogy táncrend helyett magyar művészek által festett legyezőket osztott ki közöttük, melyeket maga rendelt meg festőbarátainál.

Szóval, testtel-lélekkel csüggött a magyar művészet ügyén s lankadatlan buzgalommal fáradozott előmozdításán nem különzködésből, nem szereplési viselkedésből, hanem, mondhatni, vele született ösztönéből.

Gyöngéd, szinte nőies alkatú, szerény, tartózkodó föllépésű fiatal ember volt, szavakban fukar, s gyakran elmélázó. De azonnal fölelevenült egész valójára, ha tudományos vagy művészi kérdések jöttek szóba. Lényén bizonyos nyomottság volt felismerhető, a minnek nem utolsó oka lehetett a születése és hajlamai közti ellentétnek, melyet kiegyenlíteni hiába igyekezett. Idegen világ volt lelkének, a melybe beleszületett; a melyben pedig otthon találta volna magát, ott mégis csak föl-föl merült a gyanu, hogy hátha ez az egész művészbáratkozás csak afféle nagyúri szeszély, melynek az eltűnő ifjúsággal vége szakad.

De azért, a kik közelebről ismerték, csak egy véleménynyel voltak róla: hogy ebből a fiatal mágánból a magyar művészeteknek pártját ritkító pártfogója s tisztult műizlésével, lelkes áldozatkészségével hatalmas emelője lesz, nem ideiglenesen, nem évekig, hanem egész életén keresztül.

Meg volt a jog, hogy azt hosszúnak lehessen remélni. Hiszen még csak most töltötte be 30-dik évét. 1861-ben október 23-án Egyedben született, Sopronmegyében. Harmad-született fia volt idős Bathány Géza grófnak és Bathány Emanuela grófnőnek, a vértanúhalált halt Bathány Lajos gróf leányának. A művészetek iránti hajlamát szülőitől, különösen kiváló műizlésű atyjától örökölte, kinek a Teréz-körúton levő, a falába épített hatalmas vaskarikáról fölismerhető palotája a florenzi híres Strozzi-palota mintájára épült. Idős testvérbátyja, Lajos, Győrmege

főispánja, Andrássy Gyula gróf veje; ifjabb bátyja Béla, Amerikában követtségi attaché.

Géza gróf az utolsó augusztusi lőversenyek alkalmával fordult meg utóljára Budapesten, innen atyjának polgári birtokára utazott s ott töltötte a nyár hátralévő részét és az ősz, szeretetreméltó sziveséggel fogadva itt néha-néha ellátogató barátait. Szülői Abbaiziában fürdöztek, Lajos bátyja pedig az ikertői birtokon időzött s így ő maga volt a gazda.

Az utóbbi időben gyakran látták magávonultan sétálgatni a kastély körüli fasorokban, lecsüggesztett fővel, mint a kit valami nagy bü emészt. Csak akkor vidult föl kissé, ha a család régi barátja, Feld Antal plébános meglátogatta; különösen alig lehetett szavát hallani, kerülte az embereket, még a családéközöttését is alig vette észre, kikkel pedig szivesen elbeszélgetett.

E hó 13-áról megdöböntött sürgöny érkezett Budapestre Polgárdiból. Azt jelenté, hogy az ifjú gróf sétatöbben megbotlott egy hantban s a zsebében levő revolver elsülvén, oly szerencsétlenül találta, hogy kioltá ifjú életét.

Koller tanár utólagi fényképe után.

GRÓF BATHÁNY GÉZA.

Az első megdöbbenés nyomában rögtön fölmerült a kétely, nem magára a halálra vonatkozólag, fájdalom, hanem körülményeire. És a valóság a kételkedőnek adott igazat. Másnap már jött a hír, hogy Bathány Géza gróf saját kezével vetett véget életének. Átlőtt halántékkal találták egy gesztenyefa alatt.

Egy béresgazda jött a szomorú hírrel először a kastélyba, s mikor a plébános a komornyikkal és Márkus körörossal a gesztenyefasorba kisért, teteme már egészen hideg volt.

A fiatal gróf öngyilkosságáról még az nap jelentést tett a községi jegyző, mire Huszár főszolgabíró és Heinrich járási orvos kijöttek Polgárdira s megejtették a hivatalos vizsgálatot, mely szerint a jobbik halántékon belülről revolvergolyó szétrovasolta az agyvelőt s a baloldali halántékesontot is keresztül törve, kiesett a földre.

A halottat előbb a kastélyban, majd a községi templomban terítették ki díszes ravatalon, mely mellett Lajos fivére és sógorasszonya imádkoztak. A temetésre a mélyen megrendült szűlék is megérkeztek Abbaziából s a gyászszertartáson nagy számmal jelentek meg az ismerősök, nem-

csak a környékről, hanem a fővárosból is. A budapesti festők és szobrászok nevében Pap Henrik, a képzőművészeti társaság megbízásából Zala György vitt ravatalára koszorút, s a budapesti művésztelep más tagjai is hasonló módon adtak kifejezést elhunyt fiatal barátjuk emlékezte iránti kegyeletüknek.

A GYŐRI BENCZÉSGYMNÁZIUM ÉS A GYŐR-SZENTIVÁNI LEÁNYNEVELŐ-INTÉZET ÉPÜLETEI.

Azokról a maradandó alkotásokról, melyeket Vaszary Kólos hercegprímás pannonhalmi főapátsága alatt létesített, már több ízben megemlékeztünk. A tihanyi régi apátsági templom új festményekkel földsítése, s az attemplom és a meredek hegyoldalon levő épület helyreállítása, Balaton-Fürednek a mai igényekhez mért átalakítása, a sok benczés plébánia-templom újból építése, kijavítása, mind Vaszary Kólos kiváló műizlését és áldozatkészségét hirdeti, ki főapátá történt megválasztása után azonnal arra törekedett, hogy egyrészt a rend terjedelmese birtokait rendezze hozzá, másrészt kormányzatának idejét emlékszerű, a közjó és a tudományoknak szolgáló épületek által megörökítse. Egyik kimagasló alkotása a *győri főgymnázium* épülete is, mely a jezsuiták által épített régi iskola helyét foglalja el s Győr város egyik monumentális épülete, a Széchenyi-tér felől díszes főhomlokzatú. Belső berendezése valóban mintaszerűnek mondható. A tantermek, gyűjtemények és az összes helyiségek úgy a világítás, mint az eszközöség tekintetében semmi kívánni valót sem hagynak hátra. Mindennel fel van szerelve az intézet, a mi a tanítás céljainak előmozdítására szükséges. Van vegytani, természettani laboratóriuma, rajzterme, tornacsarnoka, valamint a vidéki városokba párját ritkító muzeuma. A díszes épület előállítás költsége mintegy 130,000 forintba került.

Alig készült el Vaszary a győri főgymnázium kiépítésével, figyelmét azonnal más közélső intézet létesítésére fordította. Ugyanis *Győr-Szent-Iván*on, a főapátság egyik birtokán, Molnár V. B. nyugalmazott katonai lelkész, tiszteletbeli kanonok s apostoli protonotárius 10,000 forintot meghaladó alapítványt tett egy leányiskolára. Miatán azonban ez összeg az intézet felállítására elegendő nem volt, a főapáthoz, mint a hitközség kegyurához fordult — támogatásért és mint minden jóban, úgy most is nem hiába bízott a főpap nemeslelkűségében, mert a főpap körülbelül 30,000 forint költséggel a leányiskola számára épületet emelt és azt felszerelte, úgy, hogy most az alapítvány kamatai egyedül az intézet fentartására fordíthatók.

Az intézet a gráci apácák vezetése alatt 20 növendék számára berendezett internátusból, nyilvános elemi leányiskolából, valamint kised-óvodából áll.

A díszes épület a régi templommal van összekötve, úgy, hogy az intézetből a templom oratóriumába lehet jutni, és így külön házi kápolnára nincs is szükség. Igen czélszerűen van berendezve az óvoda terme is, melynek ajtaja a kertre nyílik, hol kedvező időjárással mellett a gyermekek a szabadban játszhatnak.

Ez építkezések tervezését és vezetését a főpap *Czigler Győző* budapesti műegyetemi tanára bízta, a ki a megbízó nemes intenciója szerint, kizárólag hazai iparosok közreműködésével hajtatta végre az ezeknél előforduló munkálatokat.

A PÉCSI DALÁRDA JUBILEUMA.

Az ország szép számu dalártestületei között van egy, melynek elsőségét minden ellenmondás és irigység nélkül a többi mind elismeri s egész természetesen találja, hogy országos dalversenyek alkalmával ez az egy már kívül essék a versenyen; mert ha részt venne benne, nem is lehetne benne semmi kétség, hogy az első díjat elviszi. Az a dalárda, melynek a hazában a kétségtelen elsőségét, de a külföldön is annyi diadalt és elismerést sikerült kivívnia, a pécsi dalárda, mely e hó 7-én és 8-án ülte meg fennállásának harmincz éves jubileumát.

A pécsi dalárda büszkén tekinthet e harmincz éves múltjára vissza s bizvást merithet belőle a hasonló jövőre reményt. Büszke lehet erre a specialitására maga a város is. Pécs városának

zenei értelmisége és előhaladása e dalárdával egykorú. Harmincz esztendeje ugyanis, hogy egy lelkes kis csapat összeült, tanácskozándó a fölött, miként lehetne olyan testületet alakítani, mely a városban élő zeneművészeket és tehetségszebb műkedvelőket egyesítené. Így jött létre a «Pécsi dalárda», melynek Bánffy Simon ügyvéd s most kir. közjegyző volt első elnöke s mely szervezkedve s alapszabályai hatósági megerősítést is nyervén, annak rendje-módja szerint zászlót is szerzett be, melynek fölszentelésénél Mailáth Györgyné szül. Prandau Stefánia bárónő volt a zászlóanya.

A dalárda már kezdetben is kitünő elemekből alakult, melyeknél a zenei előképzettség, sőt a komoly művészi erő sem volt ritkaság. S egy-egy testületé alakulva, nemes becsavágyval fogott hozzá az önképzéshez, s ezt oly sikerrel folytatta, hogy már az 1868-ban Debreczenben tartott országos dalárversenyen az első díjat ő nyerte el. És ettől kezdve állandóan hű maradt a «Pécsi dalárda» zászlajához a győzelem, mert nem fordult meg sehol oly helyen, hogy onnan győzelmi jellel ne tért volna meg. A Debreczenben nyert első díjra, egy pompás ezüst billikomra, következett 1872-ben Nagy-Várádon a hölgyek albuma, 1874-ben a kolozsvári dalárversenyen első díjképen nyert ezüst kupa, majd ismét Debreczenben 1882-ben egy újabb ezüst serleg, s végül 1884-ben az ezüst koszorút, melyet az országos dalárszövetség, mint a «minta-dalárdái» első díjat ítél nekü oda.

Említtük, hogy a pécsi dalárda nem csupán a hazában vívta ki az elsőséget az összes dalárdák között, hanem a külföldön is diadalmasan hordozta meg zászlaját. Így 1883-ban körutat tett, melynek Grác, Aussee, Ischl, Salzburg, München, Zürich, Luzern voltak állomásai, s hol mindenütt megzendült a magyar dal e dalárda ajkán, dicsőséget szerezve a magyar nének, a magyar zenének.

Harmincz éves működése alatt a pécsi dalárda minden alkalmat megragadott, mely az ő hatáskörében a hazafias szellem előmozdítására, a műizlés fejlesztésére, emberbaráti és közművelődési célok istápolására kínálkozott. Ezért valóban kényeztetett gyermeke is volt Pécs városának, a mi leginkább kiderült a harmincz éves jubileum alkalmával nyilatkozó rendkívüli érdeklődésből, melyet a város közönsége az ő nagyhírű dalártestülete iránt tanusított.

A mi a «Pécsi dalárda»-ra vonatkozó statisztikai adatokat illeti, elég legyen megemlítenünk, hogy eddigél hét elnöke, tíz alelnöke, öt első és hat második karmestere, tizenegy első és tíz másodtitkára s öt pénztárnoka volt a tiszti karában. Alapító tagja volt 25, tiszteletbeli 38, a rendes működő tagok száma pedig 1862-től maig 284. — Ez idő szerint Aidinger János kir. tanácsos és polgármester az elnöke, karmestere pedig Hoffer Károly, a tüneményes hangú tenorista, ki már a legelső dalműszínházakhoz nyert kedvezőnél kedvezőbb meghívásokat, de a ki Pécsset nem hagyja el s nem hagyja el a pécsi székesegyházat (melynél regens chori), és nem különösen az ő kedves dalárdáját, a mely nagy

A GYŐRI BENCZÉS GYMNÁZIUM.

híret főként az ő 29 éves vezetésének köszöni s a mely őt úgy félti, mint a személynét.

A pécsi dalárda tagjai az, hogy az ország az ő társulatukat ismerte el elsőnek, s hogy ő a hazában az egyedül «minta-dalárda», egyáltalán nem kapta el. A dalárda nem pihen meg eddig aratott babérjain, de folyton dolgozik, tanul, képezi és gyakorolja magát a kezdő buzgalommal, nemes ambícióval s azzal a tudattal, hogy a sarkában a verseny s a lankadás más serényebbet találja juttatni elsősegre. Ezért szükséges dolgozni, ezért kell, hogy a már megnyert babérhalom tetején mindig friss koszorúk feküdjenek.

Dr. ÁGH TIMÓT.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Szabolcska Mihálynak, a méltó feltűnést keltett új lyrikusnak összegyűjtött költeményei megjelentek a debreczeni Csokonai-kör kiadásában. Az értékes kötettel bővebben kívánunk foglalkozni legközelebb; ezuttal csak megjelenéséről adunk hírt, bemutatva belőle lapunk mai számában három szép költeményt.

A tud. akadémia könyvkiadó-vállalata november hóban szokta szétküldeni egyszerre egy év illetményeit. Az 1891-iki sorozat is most került ki sajtó alól, összesen három mű, melyek eddig már a megrendelők kezében vannak.

Az új kiadványok közt veszi a közönség *Dante* magyar fordításának újabb részét «*A purgatórium*»-ot Szász Károly jeles fordításában, ki hosszú idő óta foglalkozik Dante nagy művének átültetésével és magyarázatával. *Dante* «*Divina comediájának*» a második részét veszi most a magyar közönség oly fordításban, melyben e világirodalmi eposzt zavartala-

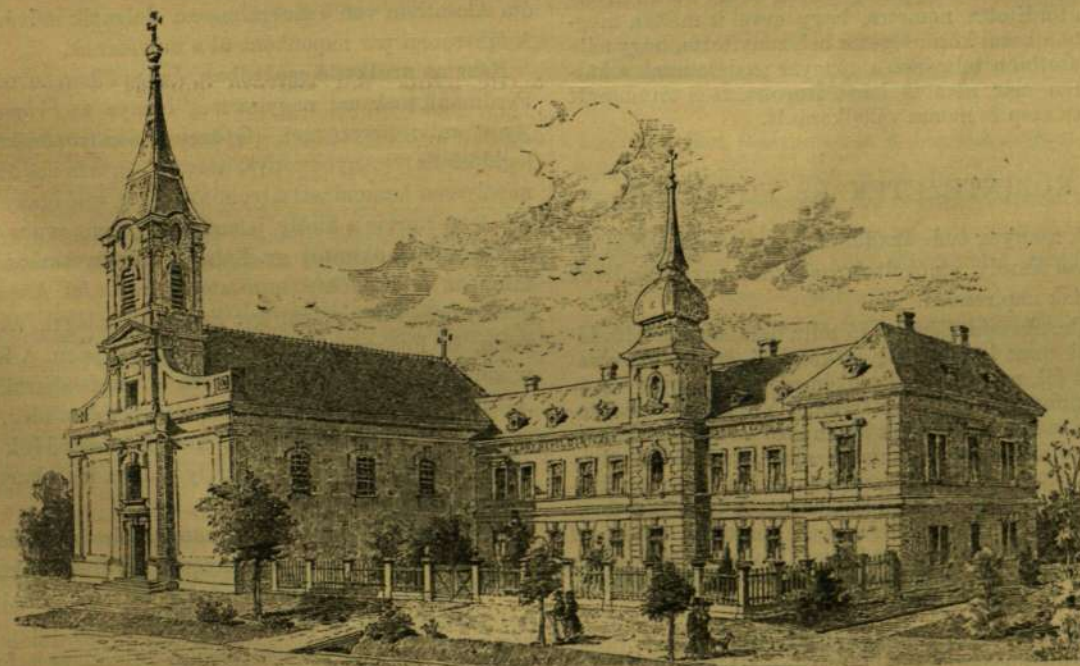
nul élvezheti. A másik két mű: Ribbek Ottóval: *A római költészet története*, fordította Csiky Gyergely; fölülvizsgálta Némethy Géza; két kötet. Paul Janet-től: *A politikai tudomány története az erkölcstanhoz való viszonyában*, fordította Lőrincz Béla; fölülvizsgálta Csiky Kálmán. A három kötetből álló munkának az első köteté, a jövő évben jelenik meg a két hátralévő kötet. Az 1892-iki illetménybe fog-nak tartozni még: *Heinrich Gusztávól: A német klasszikus irodalom története*, egy kötet, *Schuchardt* Károlytól «*Schliemann ásatásai Troja, Mykenae és Ithakában*», egy kötet, számos ábrával, képpel és műmelléklettel, fordítja Öreg János; fölülvizsgálja Hampel József. Minde munkák csak a pártoló tagok számára nyomtatnak és külön-külön nem kaphatók. Az *évdj 5 frt*, tehát mind a három évre összesen 15 frt. Ez összeg három részletben fizethető le. Az első részlet lefizetése után az 1890. és 1891-diki illetményt egyszerre küldik meg. Minde munkák köve is kaphatók. Egy-egy kötet kétének ára 40 kr. A pártoló tagsági nyilatkozatok az akadémia föltitkári hivatalához intézendők, hol az 1890/2-iki illetményből mintegy kétszáz teljes példánnyal még rendelkeznek s e szerint az utólagosan jelentkező pártoló tagok kívánságának egyelőre még elegendő tehetnek. Az eddig megjelent munkák ezek: *1890-iki illetmény: Badics Ferencztől: Fáy András életrajza*, egy kötet; *Barthelémy-Saint-Hilairetől: A filozofia viszonya a természettudományokhoz és a valláshoz*, fordította Péterfy Jenő; egy kötet, *Raumbaud Alfredtől: Oroszország története*, fordította Laukó Albert, két kötet.

«*Budapest régiségei*». A főváros által kiadott «*Budapest régiségei*» című vállalatból, mely a főváros területén talált műemlékek a történelmi nevezetességű helyek leírását foglalja magában, megjelent a harmadik kötet. A művet Gómori Havas Sándor, a fővárosi régészeti szakbizottságnak elnöke állította össze s jobbjára Aquinumnak és környékének leírásával foglalkozik. A tartalom a következő:

Budapest múltja és a királyi várak Ó-Budán. Irta Gómori Havas Sándor. Aquinumi temetők, az 1881—1882. évi följegyzések alapján. Irta Hampel József. Az aquinumi amphitheatrum. Függlelékül: két lakóház. Irta dr. Kuzsinszky Bálint. Aquinumnak római feliratai. Közl. Fröhlich Róbert. A díszes kiállítás, vaskos kötetet egy műmelléklet, három nagy s több késebb fametszeti kép és számos rajz ékesíti.

«*Az osztrák-magyar monarchia irásában és képen*» című népszerűtől vállalatból megjelent a 144. füzet, illetőleg «*Magyarország*» III. kötetének ötödik füzeté, melyet egészen Jókai Mórnak «*Budapesti élet*» című dolgozata tölt meg.

Koszorús írónk szokott megragadó modorában tárja föl előttünk a *Swábhgy és a Zugliget*, a *Városliget*, a *Margit-sziget* s a Dunapart életjelenéseit, ismertetvén egyuttal a közlakomákat és mulatságokat, az újatosságokat, valamint a társadalmi és politikai életet általában. A közlemény természetével járó sokféleséget, tarkaságot mesterleg kerékíti egy-egy egészszé, mindent bevonva írni tehetségének zománczával, hogy e rajzot olvasva, még az idegen is megszeresse szépen emelkedő s mindinkább nemzeti színt öltő szép fővárosunkat. A rendkívül vonzó olvasmányt tizenkét szép rajz díszíti, melyek közt külön is kiemeljük *Klotild* főhercegnősszony hangulatos rajzát a «*főhercegi lakról*» s a mellette levő romról a *Margitszigeten*. A többi képet *Feszy* Arpád, *Háry* Gyula, *Kimnach* László, *Rauscher* Lajos,

A GYŐRSZENTIVÁNI LEÁNYNEVELŐINTÉZET.

Ujváry Ignác és Vágó Pál művészeink szolgáltatták. — A vállalat a m. k. államnyomda kiadásában s a Révai testvérek bizományában jelenik meg. Egy-egy füzet ára 30 kr.

Vaszary Kólos hercegprímás arcképét adta ki a napokban Stampel Rajóly Pozsonyban. A nagy ív alakú kép Marastoni rajza után készült, ára 1 frt 50 kr.

Naptárak. A Légrády-testvérekéknél az 1892-ik évre még a következő naptárak jelentek meg csinos kiállítással, kemény kötésben. Orvosi zsebnaptár, 23-dik évfolyam, szerkesztő dr. Faragó Gyula. Rendeltetésének megfelelő tartalma is, orvostani közleményekkel, a magyarországi orvosi nyugdíj intézet alapszabályairól, orvosi czimtárral. Ára 1 frt 40 kr. — Hölgyek naptára, 20-ik évfolyam, szerkesztette Szabóné-Nogall Janka. A naptári részen és jegyzék-lapokon kívül másfél száz lapon szép-irodalmi közlések vannak benne. Költemények Jakab Odóntól, Prém Józseftől, Bartók Lajostól, Rudnyánszky Gyulától, Palágyi Lajostól; beszélfélék Hevesiné Sikor Margittól, Abonyi Arpádtól, Szabó Endrétől, Tutsek Antáltól, Degré Alajostól. Tovább több apróság névtelenül. A diszes selyem kötésű naptár ára 1 frt 80 kr. — Kertészeti zsebnaptár, negyedik évfolyam, szerkesztő Pál gazda. Gazdag tartalma a zöldeség, gyümölcsös és virágos kert ápolásáról és egyéb kertészeti tudnivalókról nyújt közleményeket, tanácsokat. Ára 1 frt 40 kr. — Gazdák naptára, 20-ik évfolyam, szerkesztő Lónyay Ferencz miniszteri fogalmazó; a gazdák számára való tartalommal, jegyzéklapokkal, vászonkötésben. — Jegyzék napló mindenki számára. 20-ik évfolyam; naptári részszel, táblázatokkal és tudnivalókkal s egy-egy üres lappal az év minden napjára. — Közházi zsebnaptár, 19-ik évfolyam, naptári részszel s közhasznú tudnivalókkal, ára 24 kr.

Új zeneművek. Pap Zoltán ismert nevű fiatal költőtől, kitől csak az imént jelent meg egy hamar elterjedt dal, ismét új dal jelent meg, melynek zenéjét is ő maga szerezte egyik költeményére. A dal címe 'Angyal kellett az Istennek'. . . Goró Lajos csinos rajza díszíti a zenemű czimlapját, melyet Nádor és Bárd adtak ki. s ára 60 kr. — Négy jó zenemű jelent meg legközelebb a pesti könyvnyomda részvénytársaság kiadásában: 'Három magyar jellemrajza' Sipos Antaltól és a 'Budapesti táncdarabok gyűjteményének' első évfolyama Kleinecke Rezső szerkesztése mellett. 1. 'Emlék-ábránd' Egressy Béni egyik dala felett. 2. 'Hallgató magyar' s 3. 'Palotás' a czimei Sipos A. e legújabb termékeinek. Minden füzet ára 1 frt s kapható minden zeneműkereskedésben.

A népszínház tartós vonzerejű eredeti népszínművet nyert Abonyi Lajos 'A sírókí románca' című új darabjában, mely e hó 14-én került színpadra s azóta többször telt ház előtt ismétlik. A népszínmű drámaisága ellen sok kifogást lehetne tenni, — így, hogy kevés a cselekvénye, — de a népjelentek eleven festése, az alakok eredetisége, s a jóízű falusi zamat megnyerte a közönséget, mely az új népszínművet jól fogadta.

A színhely a Mátra-alja, a palócok közt. A mese még a negyvenes években játszák. Még jóval a darab kezdete előtt történt, hogy a grófnak megtetszett Csutka István fiatal felesége, Manczi, s ezért besoroztatta Csutka Pistát katonának. A legény azonban ott hagyta a katonaságot, hazajött, elvitte a feleségét a Mátrába, ott Keskeny Pista név alatt híres haramia lett. Egyszer aztán nyoma veszett. Ez a sírókí románca. Az igazság pedig az, hogy Pista az alföldön bujdosott és szorgalmaskodott a feleségével, míg kis leányuk, Marcell itthon nevedezett a nagyapánál, a furiangos Szomoró Pista erdőkerülőnél. A darab azzal kezdődik, hogy Csutka Pisták haza jönnek a lányokat látni. Marcell (Blaháné) bajban van épen. Egy lehnő legényhez akarják kényszeríteni, holott szíve máséhoz vonzódik, Garabó Miska kondáslegényhez (Vidor). Marcell az oltárnál faképnél hagyta a vőlegényt, a miért a főlháborodott palócok le akarják nyírni a haját, hogy pellengérré állítsák. Meg is tennék, de jókor lép közbe a falu ifjú földbirtokosa, a fiatal Karancsalji gróf, a ki a leányt kézen fogva kivezeti a dühöngő tömegből, hogy kastélyában menedéket adjon neki. Nosza megindul a mende-monda. Az egyik az, hogy Marcell a fiatal gróf szeretője lett, a másik pedig már régebb keletű s ez az, hogy Marcell tulajdonképp az öreg Karancsalji gróf leánya. Miska kondás ezen annyira elkeseredik, hogy katonának veti magát s bár a sorshúzáson kimenekül, mégis benn akar maradni. Marcell hasztalan könyörög az uriszek előtt neki, hogy ne tegye ezt a bolygóról, Miska azt feleli, hogy neki mindegy, a 'kontesz' ugy sem lehet az övé. Végre Marcell végső kétségbeesésében bevallja, hogy az ő szülei élnék és ha kell, azonnal tanuskodnak mellette, hogy ő nem a gróf leánya. Ezzel azonban apját dönti veszélybe, kinek neve még egyre rettegett a vidéken. Egy ezred katoná szallja meg a Mátrát. A harmadik felvonásban üldözik Pistát, ki már folakarja jelenteni magát. Szerencsére megérkezik az öreg Karancsalji gróf, kinek lelkiismeretét ugyis

nagyon nyomja a Pista sorsa. Marcell a végzükségben a grófhoz fordul segítségért, a ki nagyon megörvend annak, hogy egykori áldozata még él, és Pistának — kinek lelkét csak a dezentorság terheli — azonnal kegyelmet esközöl ki, lévén az ezred parancsnoka régi barátja. Marcell Garabó Miskát lesz, Pista pedig boldogon élhet tovább szülőföldjén. Ez a mese kevésbé drámaiak, mint tarkán van feldolgozva. s a magyaros vonások, a szép nyelv nem maradnak hatás nélkül. A szöveg elevefentéséhez eredeti dalok járulnak. Egy részüket Dankó Pista népzeneész szerette, más részüket Huber Gyula zalamegyei káplán. A dalok egyszerűek, de magyarosok. Az előadás lelke — szintén fölöslegesen mondani — Blaháné (Marcell) volt; hódított játékaival s dalával. Németh (Szomoró) vén palocza jellemzetes és jó humorú alakítás. A bujdosó Pista szerepében a népszínház új énekese, Kiss Mihály mutatta be kellemes bariton hangját. Hatásos szerepe van Szirmainak, a ki egy negyvenes évekből divat szerint öltözött festőt adott, ki Mátra-alján palóc típusokat gyűjt. Vidor néhány dallal szintén taposkat aratott, Szabó és Tollagi cigányok képében hoztak derült perceket a színpadra, míg Kassai egy régi módi bakakáppal kaczagattatta meg a házat. A kisebb szerepek is jól voltak betöltve. A karok is ügyesen mozgogtak a népies és katonai jelenetekben. A szerzőt és a szereplőket a fölvonás végén többször kitapsolták.

Tordai Grail Erzsi szavazati estélye szépszámu közönséget gyűjtött a redoute kis termébe e hó 19-én. Jó példával járt elől gr. Csáky közoktatásügyi miniszter, a ki egész családjával megjelent erre a nemcsak művészi, de nemzeti szempontból is érdekes estélyre. S a kik eljöttek, nem is bánták meg, mert igazi műélvezetben részesültek.

Tordai kisasszony már bájos megjelenésével is meghódította a közönséget, mikor pedig kellemesen csengő hangján megszólalt, — előadván, hogy most midőn először van alkalm a magyar közönség előtt megjelenni, hadd tudassa a közönséggel, mielőtt még szavain kezdene, azt az örömhirt, hogy magyar szép irodalmunk Németországban is mindenütt nagy hatást keltett, — akkor a közönség feszült figyelemmel leste, hogy ennek a hangnak kellemes zenéjét Arany és Petőfi verseinek rymására szedve, hallhassa. Mert azt is előre becsótta a kisasszony, hogy bár tulajdonképp czéjja bemutatni a közönségnek, hogy miként is merteti ő a magyar verseket Németországban németül, nem állhat ellent annak a vágyának sem, hogy magyar közönség előtt magyarul szavaljon. S kezdte mindjárt magyarul Petőfi 'Szülőföldemen' című költeményével, melynek előadásában még kissé küzdött az elfoglaltsággal. De már az utána következő német darabokba ('Itt van az ősz' Petőtől, s 'A magyar zene' Szász Károlytól) belemelegetett, s mikor újra magyarra került a sor ('Ágota kisasszony' Kiss Józseftől) ezt már teljesen elfoglaltanul, eleven színezéssel, és meleg érzéssel adta elő. Következtek ezután egyesben, németül és magyarul előadott költemények. A mi közönségünkre természetesen a magyar szavazati tett nagyobb hatást, s kivált a 'Höten vagyunk' kis leányának kedves naiv hangja, a műsoron kívül ráadásul adott kedves Beranger-dal (Si j'etais petit oiseau) 'Volnék kis madár' érzésetjes bensősége — mindkettő Szász Károly fordításában — s a 'Madárhangok' Vörösmarty szép költeményének szingzagad költői nyelve találkoztak nagy tetszéssel a kisasszony előadásában. De bebizonyította azt is, hogy a német szó is szépen foly ajkairól, s a mi még fokozta érdemét: a magyar versek közül az általa fordítottak, Melas, Steinacker, Neugebauer fordításánál határozottan jobban sikerültek, különösen az Arany Fülemlését s Vörösmarty Madárhangjait oly híven és oly költői nyelven fordította németre, hogy ezzel is méltán meglette a hazai közönséget, s bebizonyította, hogy nála hivatottabb tolmácsa a magyar irodalomnak a külföldön már nem is lehet. Koronázza is mindenütt siker, szép és nemes vállalkozását.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémia nov. 16-iki ülésén dr. Than Károly elnökölt és szaktudományi előadások voltak napirenden. Dr. Schmidt Sándor, jó tollu fiatal természettudósunk mint levelező tag, székkfogaló értékesztést olvasott föl, melyben a 'Pyroxén-csoport' egyes ásványainak pontosabb ismeretéhez szolgáltatott adatokat, megvizsgálván hat különböző termőhelyről származó diopsidot, valamint azokat az angis-kristályokat is tanulmányozta, melyek az arany hely (Hunyadmege) közelében találhatók. A tetszésre fogadott székkfogaló után Heller A. mutatta be Fényi Gyula értékesztését a Haynald-obszervatóriumban 1887-ben tett protuberancia érvelések általános eredményeiről.

A természettudományi társulat nov. 18-iki szakülésén három értekezést olvastak fel. Dr. Kövesligethy Radó a 'három test problémájáról' értekezett; dr. Lichtenberg Kornél a 'színes hallás', dr.

Onódi Adolf pedig a 'színes szaglás' fiziológiai tünetényét magyarázták, vagyis azt, hogy bizonyos hangok és szagok olyformára érzést keltenek az emberben, mint bizonyos színek. A választmányi ülésen bemutatták Pungur Gyulának megbízásból készült monografiáját a magyarországi fücsökfélékről s bejelenték az új tagokat, a kikkel a létszám 7546-ra nőtt.

A földrajzi társaság e hó 11-iki ülésén három felolvasó szóltott a Balatonról s egy Afrikáról.

Borbás Vince dr. a Balaton egyik képzelt szörnyetegéről, a hínár nevű növényről tartott előadást. A hínár, melyet már a század elején is láttak a Balatonban, az ott élő apró állatok fészke és egyszerű smind tápláléka. Egészben véve a felolvasó inkább szükségessé, mint kárteknonyak tartja e növényt, mert kártása, — a mi egészen smugy is alig lehetőséges, — megzavarja a tó állatainak életét. Ezután Dada Jeno dr. jelentést tett a Balaton mikroszkopos állatvilágát illető tanulmányairól. Ismertette a Balaton-bizottság megbízásából tett kirándulást. Ugyanezt tette Istvánffy dr., a ki a Balaton kryptogam növényzet nek megvizsgálásáról számolt be. — Ezenkívül még egy felolvasás volt: a György Aladár. 'Egy afrikai magyar utazó' czim alatt a szilágymegyei származó Válahy Kiss Lajosról emlékezett meg, a ki 16 év óta tartózkodik Afrika különböző részeiben. Most mint egy czukorgyáros gazdasági segédje előt.

A Mária-Dorothea-egyletnek e hó 15-ikén érdekes választmányi ülése volt gr. Csáky Albiné elnökléte alatt.

Először is György Aladár terjesztette elő jelentését az egylet vagyoni helyzetéről. A tavalyi bevétel 14 ezer forint, a kiadás 3 1/2 ezer forint volt; a tanítónóket elhelyező intézet is 3 1/2 száz forintot jövedelmezett. Közélebb 11 új alapító tag (köztük Császká György érsek és báró Vay Miklós), s 30 rendes tag lépett be. A vidéki fiók-egyletek is virágzásnak indulnak; a kolozsvári például 1613 forinttal rendelkezik és 600 műből álló könyvtára van; a fiúmei szintén megkezdte működését s Brassóban, Pozsonyban most alakítanak szakosztályt. Aztán közérdekű indítvány került szönyegre. A tanítónóki szakosztály ugyanis György Aladárnak a nő-orvosokról tartott felolvasásának hatása alatt azt javasolta, hogy a közoktatásügyi miniszter figyelmét kérvényben hívják föl a nőorvosok intézményének meghonosítására. Vagyis, hogy a miniszter tegye meg a kezdeményező lépést arra, hogy nők nálunk is lehessenek orvosok. El is határozta, hogy a kérvényt beadják a miniszterhez.

MI UJSÁG?

A királyné Egyiptomban. Ő felsége Erzsébet királyné Korfu szigetéről Egyiptomba rándult át, a 'Miramar' yachton, mely az alexandriai öbölben vetett horgonyt. Ő felsége a legszigorubb inkognitóban 'Hohenems grófné' név alatt utazott. Alexandriában a királyné többnyire gyalog kereste fel a város érdekes pontjait és kevés emberből álló kísérettel sétált az utcákon. Érdeklődését főleg az arab városrészek és a bazárok kötötték le, a hol több bevisérlést tett. Az Antonidisz-féle parkban is töltött néhány órát a királyné. Alexandriából Kairoó utazott, s valószínű, hogy Felső-Egyiptom több nevezetes helyét is meglátogatja.

József főherceg a napokban meghívta Strobl Alajost Alcsuthra, hogy készítse el az ő és Klottl főhercegnő mellszobrait. A művész már több nap óta Alcsuthon van s szorgalmasan dolgozik művén. A főhercegi pár naponként ül a művészeknek.

Nász az uralkodó családban. Lujza főhercegnő, Ferdinánd toskanai nagyherceg leánya és Frigyes Ágost szász hercegnek (György szász trónörökös legidősb fia) menyasszonya, nov. 19-én irta alá ünnepélyesen lemondását a trónörökléshez való igényéről. A szertartás a király jelenlétében ment végbe, s a lemondási okiratot gr. Kálnoky külügyminiszter mint az uralkodóház minisztere olvasta fel. A magyar miniszterek közül gr. Szapáry, Szilágyi, Wekerle, b. Fejérváry és Szogyény voltak jelen. A lemondást a vőlegény és a szász követ is aláírták. Albert szász király néhány nap óta Bécsben időz, s este jelen volt a diszebédén, melyen uralkodónk a szász királyi házra, a szász király pedig a Habsburg-házra emelte poharát.

Tisztelgések a hercegprímásnál. Vaszary Kólos hercegprímás e hó 16-ikán letévén az érseki esküt ő felsége előtt, elfogalta a budavári primási palotát, hol naponként tisztelő küldöttségek keresik föl.

E hó 17-én a vöröskereszt egylet küldöttségét fogadta, melyet gr. Csekonics Endre vezetett, s melyben az igazgatóság több női tagja is részt vett. Gróf Csekonics üdvözlőre Vaszary Kólos melegen vála-

szolt. Magasztalta az egylet czéjzát s azt mondta, hogy a hazában élő nemzetiség és vallásfelekezetek az emberszereteten találkoznak, mi az egylet nemes feladata is. Igérté erkölcsi és anyagi támogatását. Tiszteltet a hercegprímásnál a Mária-Dorothea-egylet női küldöttsége is, mely egyletnek ő egyik legregibb alapítója. A küldöttséget gróf Csáky Albiné elnök vezette. Beszédére válaszul, a hercegprímás élénken tudakozódott az egylet fölől és pártfogása újabb jelölő Tordai Grail Erzsi felolvasására száz forinttal váltotta meg jegyét. A Jéher-kereszt egylet küldöttségének Vaszary Kólos dicsérté az egylet humánus törekvéseit, igértvén, hogy elődje példájához híven nemcsak erkölcsileg, de anyagilag is támogatni fogja. Az egyletmi ifjuság küldöttsége gróf Szapáry Pál lakásától hosszu kocsisorban hajtott a várba. A hercegprímás látható örömmel fogadta őket és válaszában kiemelte, hogy az ifjusághoz gyöngéd, a tanári kötelek fűzi: élete nagy részét az ifjuság körében töltötte s most azt az ohajt fejezi ki előttük, hogy feleljék el az apák bűneit s

A primást e hó 20-ára Győrbe várták, a hol fogadja Győrmege és Győr város küldöttségeit. Vasárnap Pannonhalmára utazik, hól Zalamegye és szülővárosa, Keszthely küldöttsége tiszteleg nála. Budapestre december elején tér vissza s akkor fogadja a főváros küldöttségét és a budapesti lelkeskedő papságot.

Császká György kalocsai érsek nov. 18-án fogadta a kalocsai székes főkapitánal és a főegyházmegegyei papság, ugyszintén Kalocsa város üdvözlő küldöttségeit. Az előbbi küldöttséget Mayer Béla czimzetes püspök, a másikat Brandner György főjegyző vezette. Mind a ketten meleg szavakkal méltatták az új érsek eddigi érdemeit, áldozatkészségét és kifejezték küldöiknek hozzá való ragaszkodását. Az érsek nyájasan felelt ez üdvözlőkre. Az első küldöttség előtt kifejezést adott reményének,

programm első számaként a városi dalegylet adta elő Huber Károly 'Összünk emléke' dalát, majd Vértési Arnold tartott megnyitó beszédet, a vidéki központok kulturális hivatását fejtegetvén. Ezután E. Kovács Gyula saját ódáját szavalta el, Géresi Kálmán Csokonai koráról értekezést olvasott, rajzolta a költőnek mint embernek boldogtalanságát s mentegette a debreczeni kollégiumot a vád ellen, mintha onnan bosszúból üldözték volna ki. Komlóssy Arthur a Csokonai emlékekről beszélt. Dr. Tüdös János monológot olvasott, Vértési Gyula pedig Szabolcska Mihálynak alkalmi költeményét szavalta el. A jól sikerült estélyt társas vacsora követte.

Inkey Béla földbirtokos és magán-geológus a kir. földtani intézethez első geológusgá nevezetett ki.

A szabadságharc emlékeinek kiállítása még most is gyarapodik. A mult hétén a kiállítást gr. Szapáry Géza, m. kir. főudvarmester is megtekintette, s hangoztatta, hogy a kiállítást tárgyainak együtt tartása, a kiállítási állandósítása mennyire

Leány Károly fényképe után. Jesevicz Ferencz, Koháris János, Böhm József, Stájer István, Kerbolt Ferencz, Horváth Zoltán, Hahsel Lajos, Mihályovics Antal, Germain István, Kaufmann Lajos, Stájer István, Szapáry Lajos, Csury József, Eötvös Gusztáv, Hegedüs Károly, Böhm József, Egerészegyház Kálmán, Hillebrand Ferencz, Hoffer Károly, Reberics Imre, Simasék Alajos, Jilly Alajos, Dillmann Antal, Szkolnik Géza, Szellmann Győző, Scheurer Károly, Kissasszony József.

A 'PÉCSI' DALÁRDA 30 ÉVI FENNÁLLÁSÁNAK EMLÉKÉRE.

emlékezzenek csak érenyeikre, melyekkel a multban nemzetünk fennállásáért küzdöttek és a hazánkért mártíromságot haltak. Esztergom mege és város, az esztergomi főkapitánal (Sujánszky Antal kanonok vezetése alatt), Komárom városa, a budapesti egyetem hittudományi kara, és a budapesti katolikus kör e hó 18-ikán tisztelegtek a primásnál. A budapesti kath. kör üdvözlőre adott válaszában általános felmúntést okoz, mert a primás emelkedett szavakban szólott az egyházi és hazafői köteletség buzgó teljesítéséről. Kimagasló primás elődjének érenye világlítják be az utat, mely haladnia kell vagy kellene, — mondá, — de nem tévesztheti szem elől az idők változtatát. A politikai téren a rendi alkotmányt a parlamentáris kormányforma váltotta fel; az egyházi téren pedig minden törvényesen bevett hitfelekezetre kiterjed az egyenlőség és viszonyosság. Egyik téren sem lehet külön kiváltság. Mindenkinél csak a magját lehet követelni, s ő sem ker egyebet egyháza részére az államhatalomtól, melylyel a békés viszonyt fenntartani az egyháznak is érdeke. Az oltárnál nem sorakozhatnak a más vallásu honpolgárokkal, de van egy oltár, a haza oltára, a hol együtt áldozhatnak, s egy tér, a szeretet tere, hol kezet foghatnak!

hogy a székes főkapitánal és a főegyházmegegyei lelkeskedő papság minden egyes tagja testvéri és fiúbi bizalommal és szeretettel fog hozzája viselteni s támogatni fogja nehéz feladatát teljesítésében. A városi küldöttségnek egyebek közt azt mondta, hogy főpásztori hivatása teljesítése mellett Kalocsa városa szellemi és anyagi javát, felvirágozását is elő kívánja mozdítani.

Csokonai-ünnep Debreczenben. A Csokonai-ünnep e hó 17-én ment végbe élénk részvétel mellett. A költő szülőházaára illesztett emléktáblát a városi hatóság, a katonai főtisztok, a testületek, az összes tanárok, a tanuló ifjuság és a nagy közönség jelenlétében délután 3 órakor leplezték le. Bevezetésül énekeltek a 'Tihanyi echo'-t s aztán Vértési Arnold a kör elnöke, lelkes beszéd kíséretében átadta az emléktáblát a városi előjáróságnak. A város nevében Simonffy Imre polgármester vette át az emléktáblát és köszöntet mondott a Csokonai-körnek. Végül a realiskola énekkar énekelte Huber 'gyözelemi dalát'. Este hat órakor kezdődött a Csokonai-kör felolvasó-estélye az 'Arany Bika' disztermében. A

szükséges dolog volna. Behatóan megtekintette a kiállítást Kamermayer Károly polgármester is, a ki maga is honvéd volt és sok érdekes adatot szolgáltatathatna a nagy idők történetirójának.

A madárkiállítást e hó 15-én zárták be. Összesen 25,000 néző látogatta meg, de maga a nemzetközi ornithologiai kongresszus deficitellen végződött. A madárkiállítást különben a tavasszal újra megnyitják, s jövedelmét a nemzeti múzeum ornithologiai osztályának javára fordítják.

Tonkretett kincs. Erdélyben a brádi aranybányában e napokban nagy arany mennyiséget találtak a bányászok. A természet arany rendkívül szép jegezalakokban fordult elő, összesen körülbelül 50 kilogramm súlyban. A nemzeti múzeum igazgatósága a hír vételekor nyomban kiküldte egy tisztviselőjét, hogy ebből a kincsből, mely minden európai múzeumnak díszére válnék, egy bizonyos részt megvásároljon. A bánya egy német társulattal, mely Gothában székel. Az igazgatóság tviratilag kiadta a szigorú parancsot, hogy az összes leletet tiszt zuzák szét s olvasztják össze. A bánya hivatalnokai figyelmeztették a bánya igazgatóját a kincs tudomá-

nyos értékére s arra, hogy a nemzeti muzeum az anyartéknél felül is tessen ajánlatot. De Gothából újabb megjött az utasítás az arany összeváltására, a mi meg is történt, s a muzeum hivatalnokai úres kezekkel tért vissza.

HALÁLOZÁSOK.

Csiky Gergely, a jeles színműró, meghalt nov. 19-én este szélhűtés következtében. Mélyen megrendített mindenkit a gyásziról, mert Csiky még az nap délelőtt megtartotta a rendes előadását a színészkolomban, s csak este érzett bágyadságot. Nemsokára a szélhűtés jelenségei mutatkoztak, s esti 11 órakor Csiky megszűnt élni. Az irodalmunkat ért e nagy veszteség híre még az éjjeli órákban elterjedt a fővárosban. Csiky már régebb időben szenvedett szívhibáján, s a nyáron betegeskedett is, úgy, hogy a nagytüsti ember egészen elfogyott, és a betegség nyomai nagyon meglátszottak rajta. Csiky mindössze 49 éves volt, rendkívüli munkaerővel, a mi irodalmi nagy termékenységen is meglátszik. Míg 1876-ban az akadémia pályázatán a «Jóslat» című vigjátékával a Teleki-jutalmat megnyerte és színművét a nemzeti színház közönsége jól fogadta, Csiky soha sem pihentette tollát, s a nemzeti színház számára némely évben három színművet is írt. Színműrói hírnevét 1879-ben a «Proletárok» című alapította meg, melyvel mélyen belenyúlt a magyar társadalmi életbe. Irodalmi működése csak másfél évtizedig tartott, de folytonos siker volt. Az akadémian egymásután nyerte el a jutalmakat, a nemzeti színpadon folyton játszottak darabjait, melyeket évről évre szaporított. A nemzeti színház eredeti műsorát az ő színművei uralkodtak. Könnyen és gyorsan dolgozott, s riált még a színművészet mellett más komoly irodalmi foglalkozásokra. Lefordította Sophokles tragédiáit, Plautus vigjátékait; fordított magvas külföldi műveket, az akadémia könyvtárához vállalatának irt elbeszéléseket, regényeket, melyek szintén gazdagították irói korszokját. Ezenkívül a nemzeti színháznál mint dramaturg és titkár működött, a színi iskolában pedig mint tanár. Legutolsó műve «Az atyafák» ép most van kiütve előadásra a nemzeti színházban. Szellemben, működésében még semmi hanyatlással nem mutatkozott, mindenki mint termékeny erőt tekintette, mely hosszú időkre terjedő munkássággal és nem közönséges sikerekkel kecsegtet. E reményeket a gyors halál váratlanul megsemmisítette, és Csiky a irodalmunk oly nagy vesztesége, — korán elköltözött közöltünk. A színműirodalomban nagy úr maradt utána, mert sem a drámai alkotó erőben, sem a színművészetben, sem irói termékenységben senki sem versenyezhet vele. Csaknem ő maga egyedül állt a nemzeti drámai irodalmat, s a nemzeti színház vesztesége közös a magyar irodalomával.

DIVALD ADOLF, nyugalmazott miniszteri tanácsos, Szombathelyt, e hó 12-ikén meghalt, élete 64-dik évében. A magyar erdészeti körök érdemet szerzett munkás férfi volt, ki irodalmi téren is hathatósan működött. Mint tüzér vett részt a szabadságharcban, majd a Koburg hercegi uradalomban erdész lett. A magyar kormány megalakulásakor államszolgálatba lépett s miniszteri tanácsossá, később pedig a herceg Eszterházy-féle kismartoni uradalom erdőtanácsosa lett. Szerkesztette az «Erdészeti Lapok»-at, irt számos szakértekezést s kiadott több önálló művet, ezek közt magyar-német erdészeti műszótárt. A magyar tud. akadémia már 1864-ben választotta levelező tagjának. Az elhunyt özvegye, szül. Nyári Klementina grófnő és négy gyermeke gyászolja. Hült temetési Poszonyba szállították s ott helyezték örök nyugalomra.

FORSTER JÁNOS, kir. tanácsos, az esztergomi primási és káptalani, az ottani, valamint a budapesti szeminariumi javak volt-jószágigazgatója, Esztergomban elhunyt, élete 80-dik évében. Jeles gazda volt és még mint Kopácsy volt vesprémi püspök tisztje követte ezt primási tiszteletét. Szerkesztette az «Erdészeti Lapok»-at, irt számos szakértekezést s kiadott több önálló művet, ezek közt magyar-német erdészeti műszótárt. A magyar tud. akadémia már 1864-ben választotta levelező tagjának. Az elhunyt özvegye, szül. Nyári Klementina grófnő és négy gyermeke gyászolja. Hült temetési Poszonyba szállították s ott helyezték örök nyugalomra.

FORSTER JÁNOS, kir. tanácsos, az esztergomi primási és káptalani, az ottani, valamint a budapesti szeminariumi javak volt-jószágigazgatója, Esztergomban elhunyt, élete 80-dik évében. Jeles gazda volt és még mint Kopácsy volt vesprémi püspök tisztje követte ezt primási tiszteletét. Szerkesztette az «Erdészeti Lapok»-at, irt számos szakértekezést s kiadott több önálló művet, ezek közt magyar-német erdészeti műszótárt. A magyar tud. akadémia már 1864-ben választotta levelező tagjának. Az elhunyt özvegye, szül. Nyári Klementina grófnő és négy gyermeke gyászolja. Hült temetési Poszonyba szállították s ott helyezték örök nyugalomra.

BOREKBERG ERNŐ, a budapesti nemzeti tornaegetletnek művezetője, a tornaszatnak Magyarországon egyik buzgó terjesztője, meghalt e hó 18-án, 53 éves korában. Hannoverai születésű volt, 1865-ben hívták meg a nemzeti tornacsarnok alapítói s Bo-

ckelberg nyelvben is egészen megmagyarosodott. A nemzeti tornacsarnoknak 26 esztendőn át volt művezetője ezidő alatt ezer okleveles tornatanító került ki keze alól. József főherceggel fiaink is ő volt tornamesterük, a mult esztendei országos tornaversenyt az ő tervei szerint rendezték. Körülbelül egy óta betegeskedett. Idegája következtében pár hét előtt a vörös-kereszt-egylet budai kórházába vitték; néhány nappal ezelőtt egy fájdalom roham alatt a kórház első emeletéről leugrott a életveszélyes belső sérüléseket szenvedett. A nemzeti tornaegetlet testileg vett részt érdemes tisztviselőjének temetésén.

DR. HIRSCHLER JENŐZSÉF főrendiházi tag temetése nagy részét mellett történt meg. A ravatalt az elhunyt nagyszámú rokonsága, az irt. hítközség előjárósága, a fővárosi jótkönyv egyesületének küldöttei, számos egyetemi tanár és orvos állták körül. Ott voltak: Ráth Károly főpolgármester és Gerlóczy Károly alpolgármester, Szily Kálmán, az akadémia titkára, egyetemi tanárok stb. Dr. Kohn Sámuel a dohány-utcai zsinagoga hírszószóka tartott beszédet, a melyben meleg hangon emlékezett meg az elhunyt érdemeiről. Közbe a dohány-utcai templom énekara gyászadalokat énekelt. A temetőbe is nagy sokaság kísérte a koporsót.

VIRÁGH GYULA, a fővárosi II. kerületi előjáróság köztisztviselői jegyzője, meghalt. Husz év előtt a jelesebb komikus színeszek közé tartozott. Humora, alakítási tehetsége éveik mulattatta a fővárosi közönséget. Virágh az egykori budai népszínház tagja volt, s az «Ördög pillüldében» ő játszotta a meggyötört patikárius tragikomikus szerepét. De több más szerepben is kedvence lett a közönségnek. A népszínház viszonzásai azonban e magas tehetség kedvét elvették a színi pályától, s lett belőle igen pontos városi tisztviselő.

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: SZÓKE KÁROLY, Arad megye egykori alispánja, majd orsz. képviselője, Módoson, élete 78-dik évében; általános tiszteltetésben állott férfi volt s izgalmas, nehéz időkből: 1848-ban és 1851-ben választották meg az alispáni székre, majd pedig orsz. képviselőnek. — GÁLFALVI ISTVÁN, nyug. unitárius esperes és lelkész, élete 86-ik évében, Urmósön. — CSOKKA FERENCZ, ref. esperes, tudományos képzettségű, buzgó lelkész, 70 éves, Szent-Gálon. — TOTI MIKLÓS, tiszaroffi ref. lelkész, Budapest. — DOBRÁNTI ADÁM, Csanád megye nagylaki járásának 14 éven át főszolgabírája, Nagylakon. — KORNIS ANTAL, Tolna megyének régebben szolgabírája, majd főszámvevője s később főpénztárnoka, Szent-Mihályon. — RISTITS DEMETER, temesvári városi képviselő, az ottani első takarékpénztár igazgatótanácsosa és a gyárvárosi szerb hitközség volt elnöke, 71 éves. — SZABÓ SÁNDOR, tynyői (pestmegyei) földbírtokos, régi honvéd tiszt és Esztergom megye volt főszolgabírája, 66 év., Tinnyén. — HORVÁTH DANIEL, nyug. erdémester, 73 éves, Salánkon. — JAKABY PÁL, törvényeszküi nyug. bíró, Temes megye tiszt. főügyésze és a temesvári szinügytartó egyelet elnöke, Temesvárt. — JALSOVITZKY LAJOS ügyvéd és nyug. állami tisztviselő, 83 éves, Rónahaton. — ABELÉS LEJŐR, budapesti nagykereskedőcégg egyik társfőnöke, 46 éves. — STEFANOVITS ISTVÁN, újvidéki földbírtokos, 46-ik évében. — NAGY SÁNDOR, tekintélyes polgár Debreczenben, 83 éves. — SZERÉNY LAJOS, joghallgató, Kolozsvárt. — MICULESCU ROMULUS, ügyvédjelölt, 23-ik évében, Budapest. — HORVÁTH ISTVÁN, kir. tanácsos, s Beregvármegye volt főispánja, Hetében, 77 éves. — ELEK GÁBOR, élete 59-ik évében hosszas betegeskedés után Tisza-Igaton. — SZENTHE MIHÁLY, pestmegyei számvevő, Duna-Vecsnén. — MOHÁCSY BALINT, tekintélyes, gazdag polgár és megyei virilista, elhunyt Kunhegyesen, 74 éves.

MATER ANTONIA, Orsolya-rendű apáca családú nevén Pataky Anna, ki évtizedekig fáradozott a leányoktatással, 69 éves, Nagy-Váradon. — GRÓF NORMAN-EBENSTEIN KONSTANTINÉ, szül. Prandau Marianna báróné, néhai Mailáth György országbíró özvegyének nővére, kit Valpón temettek el a családi sírboltba. — ÖZV. SZÉKI (SCHEUENSTUHL) JÓZSEFNÉ, szül. Bremmer Emilia, 77-ik évében, Budapest. — BÁNFFAY SIMONNÉ, szül. gróf Berényi Ágosta, 75-ik évében, Pécsét. — ZOMBORY ISTVÁNNÉ, szül. Moldován Izabella, 28-ik évében, Csepregen. — MADARASSY KAMILLA, a debreczeni ref. tanítóknő kar egyik kiváló tagja, 20 éves, Debreczenben. — LÖVENSCHN PÉTERNÉ, 75 éves, Látványban. — OLYAI JENŐNÉ, szül. Thuránszky Irén, 25 éves, Budapest. — BECK BÉLÁNÉ, szül. Molnár Irén, egy évi házasság után Maros-Vásárhelyt; ugyanott DARKO ÁROSNÉ, szül. Borosnyai Pólika. — MATKOVICH IRMA, Matkovich László földbírtokos és neje Semsey Hermína leánya, 22 éves, Haliban, és Szerémén temették el. — BARTA ELEKNÉ, agg színésznő, az uttörők egyike, ki fiatal korában, mint kedvelt színésznő szerepelt férjével, 75 éves korában, Kolozsvárt. — RÁBER ANTALNÉ, szül. Madaras Cecília, 63 éves, Székesfehérvárt. — ÖZV. GÁMÁN ANTALNÉ, szül. Hercegg Zsófia, 83 éves, Kolozsvárt. — TÖRÖS TIVADARNÉ, szül. Wattermann Maclcamp Beaulieu Filomena báróné, az «Ország Világ» segédszerkesztőjének neje, Grácban 33 éves. — HADY MARIOT, özv. Hadfy Jánosné 23 éves leánya, Budapest.

Szerkesztői mondanivalók.

Szűret. Jórindén van írva s van benne a természetből követlenül elcsesett sok diletáns kép s találó vonás. A vers azonban terjedős, szűfolyó s a verselés többnyire igen gyarló, sőt néhol kritikan aluli. A hegyekről talán örökre elbűsösített vig szűretek jobb verset érdemelnek.

Hajdúk kapitánya. Erősebb lélektani indokolás kellene a celekényhez. Nem szoktalan s nem is hiba, hogy a ballada csak a tragikai katasztrófát mondja el; szükséges azonban, hogy a katasztrófa bár csak futó, de élős világot vessen az előzményekre s tisztán lássunk a tragikai eseményt és a végzetes szenvedélyt, mely a hőst a megsemmisülésbe ragadja. A hajdúk kapitányának viziója, melyből még az sem tűnik ki, hogy őrzőjégedben a hőshöz beszél-e vagy a csábítóhoz, erre nem elég. Szerző ezúttal eléggé meghaladó feladattal próbálkozott meg, de bár sikertelenül, a balladában költői tehetségének mégis meg egy jelét adta.

Othón. Hangja tiszta és nemes, de kisebb-nagyobb fogyatkozásai még elarúlják kezdőt, a kinek izlését és verselési ügyességét még művelnie kell.

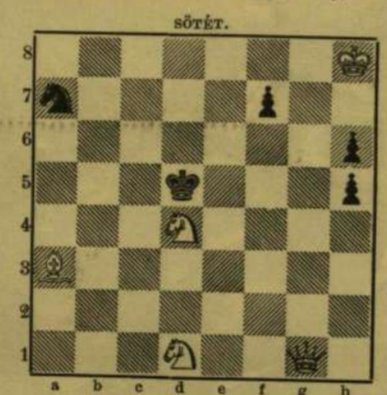
Lemondás. Egyhangú panaszok, minden költészet nélkül.

Miért. Minden tekintetben jelentéktelen kis vers. Fuit. Nem közölhető.

SAKKJÁTÉK.

1891. számú feladvány. Drtna J.-tól.

(Második díjat nyert feladvány).

Világos.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1865. számú feladvány megfejtése

Hlineny J.-tól.

Megejtés.

- 1. B4-a7 --- Kc5-d6 (a) 1. --- Kc5-f6 v. (b) 2. Vg8-e6 + --- d7-e6: 2. Ba7-d7: --- t. sz. 3. Hd8-f7 mat. 3. Vg8-h8-e6 mat

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Kecskemén: Balogh Dienes. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 45-ik számában közölt képtalány megejtése: Harapófogó.

HETI-NAPTAR, november hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus és protestáns, Görög-Orosz, Izraelita. Rows list dates and names of saints or events.

Feloldás szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

Báli selyemkelmék 60 kr.

egész 6 ft 35 kr-ig méterje (körülbelül 300 különb. minta és színben), szállít ruhá- és vég-száma viteldj- és vámmentesen Heineberg G. (es. és k. udv. szállító) gyári raktára Záríckben. Minták postafordítással. — Levelekre Svájcsba 10 kros bélyeg ragasztandó.

Körrejtély. Érdekes, nélkülözhetlen játék a hosszú téli estékre. A körrejtély csak akkor valódi, ha a gyári jelvényt, a «Horgony» el van látva. Ára 35 kr.

Ezer meg ezer szülő díszelőleg elismerte a híres Horgony-Képzőszekrények

magas nevelési értékét; jobb és szellemileg vonzóbb játék nem létezik gyermekek és felnőttek számára! Bészletekesebb ezekről valamint a «Körrejtélyről» képes árjegyzékünkben találni, melyet minden szülőnek szívesen (ingyen és bérmentve) meg kellene hozatni, hogy kellő időben gyermekeik számára igazán alkalmas «karácsonyi ajándékot» kiválasszhatnak és megrendelhesenek. Minden képzőszekrény a «Horgony» jelvény nélkül közönséges és kiegészítésre nem alkalmas utánzás, ennél fogva mindig

Richter-féle Horgony-Képzőszekrény — kéremű és csak ilyen fogadandó el, melyek egy mint ezelőtt még utol nem értek, s az egyetelenek, melyek szabályszerzőn kiegészíthetők; készletben minden finomabb játékszerekkel 35 krtól 5 frtig és feljebb.

Richter F. Ad. és Társa, első osztr.-magyar cs. és kir. szab. képzőszekrénygyára, Bécs, I. Nibelungengasse 4. Radolstadt, Olten, Rotterdam, London, New-York, 310 Broadway.

Haris, Zeillinger és Társa

„a kék csillaghoz“

különös figyelembe ajánlják általános elismert kitünő minőségű gyp fehérített, valódi szepességi nyüstös és kamuka asztalnémeük, törülközők, valamint törülőruhák és vásznakban

teljesen felszerelt raktárunkat Wein Károly és Társai szepességi gyáraikból.

Eladás gyári áron! Budapest, IV., Váci-utca 13.

Advertisement for Latzkovits A. featuring a portrait and text: 'Kegyes figyelembevétel végett ajánlja 4548 cs. és kir. szab. fehérenmű-gyáros, József főherceggel ő cs. és kir. Fenségének udvari szállítója, Budapest, váci-utca 22, fehérenmű- és férfi-divat különleges újdonságait.'

Advertisement for 'A Franklin-Társulat' and 'MAGYAR PÉNZÜGYI JOG KÉZIKÖNYVE'. Text includes: 'A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható', 'MAGYAR PÉNZÜGYI JOG KÉZIKÖNYVE', 'POLYTONOS VONATKOZÁSSAL A MAGYAR ÁLLAMHÁZTARTÁSNAK A LEGUJABB IDŐIG TERJEDŐ TÉNYLEGES EREDMÉNYEIRE', 'Dr. MARISKA VILMOS.', 'ÖTÖDIK, TELJESEN ÁTDOLGOZOTT KIADÁS.', 'Ára fűve 5 forint.'

Advertisement for RÉTHY JÁNOS: 'RÉTHY JÁNOS mérnök, nemzetközi szabadalmi irodája, BUDAPESTEN, Erzsébet-körút 14. sz. eszközi', 'The Improved Darning Weave. 1 frt TÖMŐ-BÉSZÜLÉK 1 frt', 'Stop-Apparat', '1 frt 25 kr. előleges beklűdése mellett bérmentve.', 'SCHUBERT G. vezérképviselő által történik Bécs, Margarethenstr. 25. (Früher Rothenthurmstr. 19.)', 'Budapestben kapható Kertész Tódor-nál Dorotya-n. I.'

Advertisement for MEZEI EGEREK: 'MEZEI EGEREK tömeges és biztos kipusztítására ajánlom az általam készített és már eddig is sok előkelő uradalomban, nagyobb gazdaságokban, ugyisint több községekben a legjobb sikerrel használt 4515 EGÉRMÉRGET labdacok alakban, eddigi tapasztalatok szerint 1 holdra 1—2 elegendőnek bizonyult; 100 kilo ára 45 frt, egy 5 kilós láda 3 frt o. é. Bővebb értesítésért bérmentve szolgálok. Sipőcz István gyógyszerész, Pécsét (Baranyamegye).', 'Dr. Spitzer-féle Arczenőcs 35 kr. Mosdóvíz 40 kr. Salvator-szappan 50 kr. Lyoni rizsliusz 50-80 kr. megtsíttják az arcot minden por-szenéstől, szeplőtől, foltoktól stb. Kézpasztánkötöl 3 nap alatt minden kéz gyengéd és fehér lesz 60 kr.', 'Csak akkor valódi, ha az itt látható véd-jeggyel és a teljes névvel Julius Rosenfeld ellátva van.', 'Figyeljen a teljes címre, mert különben értéktelen és káros szereket kap. miáltal az arcot el van rongva.', 'Raktár Budapest: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél, Király-utca 12. Eder illatszerek-nél, Város-ház-tér és Detsinyi Károly gyógyszerésznél, Fürdő-utca 10. Reimer L. és F. király-utca. Gyár és szétküldési raktár: Salvator-Gyógyszertár, ROSENFELD GYULA Nasicban, Szék mellett. Ismételésért a legmagasabb engedmény. 3 frton felül bérmentve. Csomagok 1 frton alul nem küldetnek. Csomagolás nem számítatik. 4493', 'Szelvény szám 435. Hölgyeim! Ezen szelvény beküldése után ingyen kapja minden hölg a «SZEPSEG APOLÁSA» című füzetet, melynek ára különben 25 kr.', '!!! Bécsi újdonság !!! Schönbaumsfeld-féle mozaik ifjusági játék 10 hurával és betét-koronggal 17 és 29 színben, (es. és kir. osztrák-magyar szabad. 1891. szeptember 4.). Előállíthatók a legkülönfélébb színes képek és egyszerűs mind szellemes időöltést szolgáló gyermeknek és felnőtteknek. Egy játék 80 krtól 10 frtig. December 1-től kapható: játék, könyv- és papírkereskedésekben. 4549'

Advertisement for MADRIDI UDVAR: 'Nincs többé fejfájás! D. Götz MIGRAINE-PORA huszonegy év óta egyedül, ideges, rheumaszerű, sőt gomboról származó fejfájás ellen a legjobb sikerrel használtatott, mit több ezerre minden közönségnyelvilátnak bizonyít. Utolsó időben a MADRIDI UDVAR feltünő eredménnyel használt. 1 doboz ára haszn. utasítás. 2 frt. 1 kis próba-doboz 1 frt. Eredetiben kapható Fáykiss József nagy Kristóthoz cs. gyógyszerárban Budapestben, továbbá Török Józsefnél, király-utca Postai megrendelések azonnal eszközöltetnek.'

Advertisement for Puritas különleges szájszappan: 'Puritas különleges szájszappan. A régóta hírneves, egyetlen és már 1862-ben a londoni világiállításon kiünnevelt, legvonzóbb és leghatásosabb szer a száj és fogak ápolására. A «Puritas» teljesen oldja a fogak tisztátalanágát, anélkül, hogy azokat megsértené, gátolja a fogak romlását s a szájból a rossz szag képződését. Med. dr. Faber C. M., ő fensége, boldogult Miksa császár, udvari orvosától. — szelence 1 frt. Szétküldési raktár: Bécs, I. Banernmarkt 3, s a bel-és külföld minden gyógyszerárban és illatszer-kereskedésben. 4512'

Advertisement for CATO: 'A «Franklin-Társulat» kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható: GÖRÖG ÉS LATÍN REMEKIRÓK KIADJA A M. TUD. AKAD. CLASSICA-PHILOLOGIAI BIZOTTSÁGA. CATO BÖLCS MONDÁSAI. Szövegét megállapította, fordította és jegyzetekkel ellátta Dr. NÉMETHY GÉZA. Ára fűve 40 kr. Latinul és magyarul: Ára fűve 60 krajczár.'

Advertisement for '!!! Bécsi újdonság !!! Schönbaumsfeld-féle mozaik ifjusági játék 10 hurával és betét-koronggal 17 és 29 színben, (es. és kir. osztrák-magyar szabad. 1891. szeptember 4.). Előállíthatók a legkülönfélébb színes képek és egyszerűs mind szellemes időöltést szolgáló gyermeknek és felnőtteknek. Egy játék 80 krtól 10 frtig. December 1-től kapható: játék, könyv- és papírkereskedésekben. 4549'

Az üzlettől való végleges visszalépés miatt, nagyszerű, hatóságilag engedélyezett

az „Ypsilanti“-hoz szolid végeladás. az „Ypsilanti“-hoz

KOLLARITS JÓZSEF ÉS FIAI

Budapest, IV. ker., Váci-utca 5. szám alatt.

Vászon, pamutáru, asztalnemű, zsebkendő, női, férfi- és gyermek-fehérműek.

Menyasszonyi kelengyék. Az idénynek megfelelő mindennemű téli szövött áru,

továbbá harisnyák, lábtyűk, ujjasok és nadrágok; nagy választék **francia ruhakelmékből** stb. a cikkhez mérten mélyen leszállítva: 10, 20, 30-40% árengedmény.

Horgony-Pain-Expeller.

Ezen rég jónak bizonyult bedörzsölést csúsz, kőszvény, tagszagadás stb. ellen legjobban ajánljuk a t. cz. közönség figyelmébe. Egy üveg ára 40 és 70 kr. és a legtöbb gyógyszerüzemben kapható.

Csak horgonnyal valódi!

Legjobb és Leghíresebb
Páper Hőlgypor

La VELOUTINE

Különösen Részop
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

Legjobb és Leghíresebb
Páper Hőlgypor

La VELOUTINE

Különösen Részop
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

BUTOR

RÉSZLETRE.

Butorokat, szőnyegeket, függönyöket kaphatnak olcsó áron minden állású szolid évi lakók, mint hivatalnokok, lelkészek, tisztek, kereskedők

Budapest, IV., magyar-utca 1. sz. I. emelet

d. e. 8-12 és d. u. 2-6-ig.

Dr. Lengiel Fr.-féle nyirtafalzsam.

Kir. szab. Svédhonra.

Már magában véve azon növényi nedv, amely a nyirtafából kifolyik, ha annak törzset megfúrjuk, emberemlékezet óta mint a legkínzóbb szerep volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a feltaláló tisztasági szerrel, bizalmasan alkalmazzák, csak akkor nyer igazán csodálatos hatást.

Dr. Lengiel orvosi Benzoe-szappana

Legalkalmasabb bőrápoló szappan, mely a bőrt gyengéde és finomítja teszi a hivatva van a nyirtafalzsam hatását előmozdítani. Ára 60 kr.

Kapható minden jobb gyógyszerüzemben. **Forrástár:**
Török József gyógyszerész, Budapest, király-utca 12.
Aradon: Ring S. gyógyszerésznél.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárnál kapható

VIG ÓRÁK

ELBESZÉLÉSEK, TÁRCZÁK.

Írta
BERCZIK ÁRPÁD.

Ára fűzve 1 frt 20 kr.

Tartalom: Leány! - Ottl. - A báránka. - Hogy töltötte napjait az öreg úr? (Emlékegyeztetek Deák Ferenczről). - Szól a madár! - A bus magyar. - Egy pesti ház. - A commisió. - Virginia. - Az a bizonyos „egy“ ruha. - A fehér rókák. - A mandátum. - Először a színházban. - Jó bor. - Az első látogatás. - Ügyetlen udvarló. - A hóprémes kabát. - A kölesönkérők. - A grajner. - A beteg diák. - Egy szakáll története.

Patkószögek gummi-betéttel.

Legjobb a sima kocsiutakra. Teljes elhasználtságig alkalmas!!

Pártalépés lehetetlen!

Szabadkék-talajmonosok

E. GÖTZE & Co.
BERLIN S, alte Jacobstrasse 79

Árjegyzékek ingyen s bérmentve.

A „Franklin-Társulat“ kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kaphatók az 1892. szökő évre szóló általánosan kedvelt dús tartalmu

NAPTÁRAK

ugymint:

- ISTVAN BÁC SINAPTÁRA.** XXXVII. évfolyam. Képekkel. Alapítá Majer István. Fűzve 50 kr.
- PROTESTÁNS ÚJ KÉPES NAPTÁR.** XXXVIII. évf. Szerk. legifj. Szász Károly. Fűzve 50 kr.
- FALUSI GAZDA NAPTÁRA.** XXVIII. évfoly. Szerkeszti Kovácsy Béla. Fűzve 80 kr.
- LIDÉRCZ-NAPTÁR.** XXXI. évfolyam, képekkel. Fűzve 60 kr.
- HONVÉD-NAPTÁR** (együttal katonai naptár). XXV. évfolyam. Szerkeszti Áldor Imre. Fűzve 60 kr.
- A MAGYAR NŐK HÁZI NAPTÁRA.** XXIV. évfolyam. Képekkel. Fűzve 60 kr.
- BORASZATI NAPTÁR.** Szerk. dr. Nyári Ferencz. XIX. évfolyam. Fűzve 80 kr.
- SZÉKELY-EGYELETI KÉPES NAPTÁR.** Szerkeszti a központi választmány megbízásából Benedek Elek. XI. évfolyam. Fűzve 25 kr.
- NEUER ILLUSTR. VOLKS-KALENDER** für Ungarn u. Siebenbürgen. XXVII. Jahrg. Geheftet 50 kr.
- HATÁRIDŐ-NAPTÁR,** mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzerek számára, hasznos jegyzetekkel és 366 üres lappal ellátva, írópapíron és kemény kötésben 1 frt 20 kr.
- A MAGYAR NÉP NAPTÁRA.** Szerkeszti ifj. Tatár Péter. Képekkel. XXXVII. évfolyam. Fűzve 25 kr.
- ÚJ FALI NAPTÁR** egész iv 20 kr.
- NEUER WANDKALENDER,** 1 ganzer Bogen 20 kr.

Csak 3 frt

a legjobb és legérdekesebb

Karácsonyi Ajándék.
(Emlék az elhunytakról.)

Árjegyzékek ingyen s bérmentve.

BODASCHER SIEGFRIED,
Jutalomszámot műterme,
Bécs, II. Grosse-Flarrgasse 6.

49. SZÁM. 1891. BUDAPEST, DECEMBER 6. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetést feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt fél évre 6 frt Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre 4 frt Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt fél évre 3 frt Külföldi előfizetésekre a postai költség megfizetésétől viteldi is postalandó.

HUNFALVY PÁL

1810-1891.

RITKÁN érintkezik közelebről a dicsőség életető fénye az enyészet zordon éjjelével, mint a magyar tudományos élet egyik első rendű alakjának, Hunfalvy Pálnak jubileumán, a melyet alig harminczkét óra múlva a nemzet gyásza váltott fel. Az üdvözlő szónokok magasztalásai közt mintha megcsendült volna a végzet utolsó szava, mely a magyar tud. akadémia valódi díszét, Hunfalvy Pált is kiszolgáltatta az élők sorából. Ki hitte volna, hogy arról az emelvényről, a melyen a nagy tudós még szombaton (nov. 28.) oly hálás szívvel emlékezett meg az akadémia alapítóiáról, s áldotta azok emlékét, a kik az első tudományos intézetünket megalkották: harmadnap múlva, hétfőn, már az ő halálát hirdeti az akadémia elnöke, a fájdalomnak szívöböljébe eső csönd, de megható hangján, hogy „Hunfalvy Pál itt e palotában ravatalon fekszik”. Bár nyolczvanegyszendő nehezedett vállaira, s több mint félszázad szakadatlan munkájának nyomai jelölték pályáját, a ki ismerte, korán sem gondolhatta, mily közel áll a kimúláshoz. Azonban a vesztesség nagyságát enyhítik e hosszú és szép pályára maradó érdemei, azok az eredmények, a melyeket Hunfalvy működése alkotott, azok a sikerek, a melyeket elért s az a dicsőség, a melyet önmagára és nemzetünkre árasztott. Ha volt valaki, a kit a tisztességes munka, a lelkesült és lelkesítő törekvés alacsony sorsból emelt az ország elsőrendű nagyjai közé és a kinek tevékenységén és jellemén mit sem változtatott az emelkedés: Hunfalvy bizonyosan ilyen volt. A szegény nagyszalóki földmives fiát, a ki az elemi iskolák elvégzése után magasabb iskolába sem mehetett egy ideig, ugyanaz a tudásvágy élesztette, táplálta és vezette, mint később a löcsei nevelőt, a kismárki tanárt, az akadémia osztályelnökét s a főrendi ház kinevezett tagját. Társadalmi állása nagyot változott: az igazság kiderítésére irányzott törekvése mindig egyforma volt, lakadatlan, nagy tért befoglaló, nemes és áldásos.

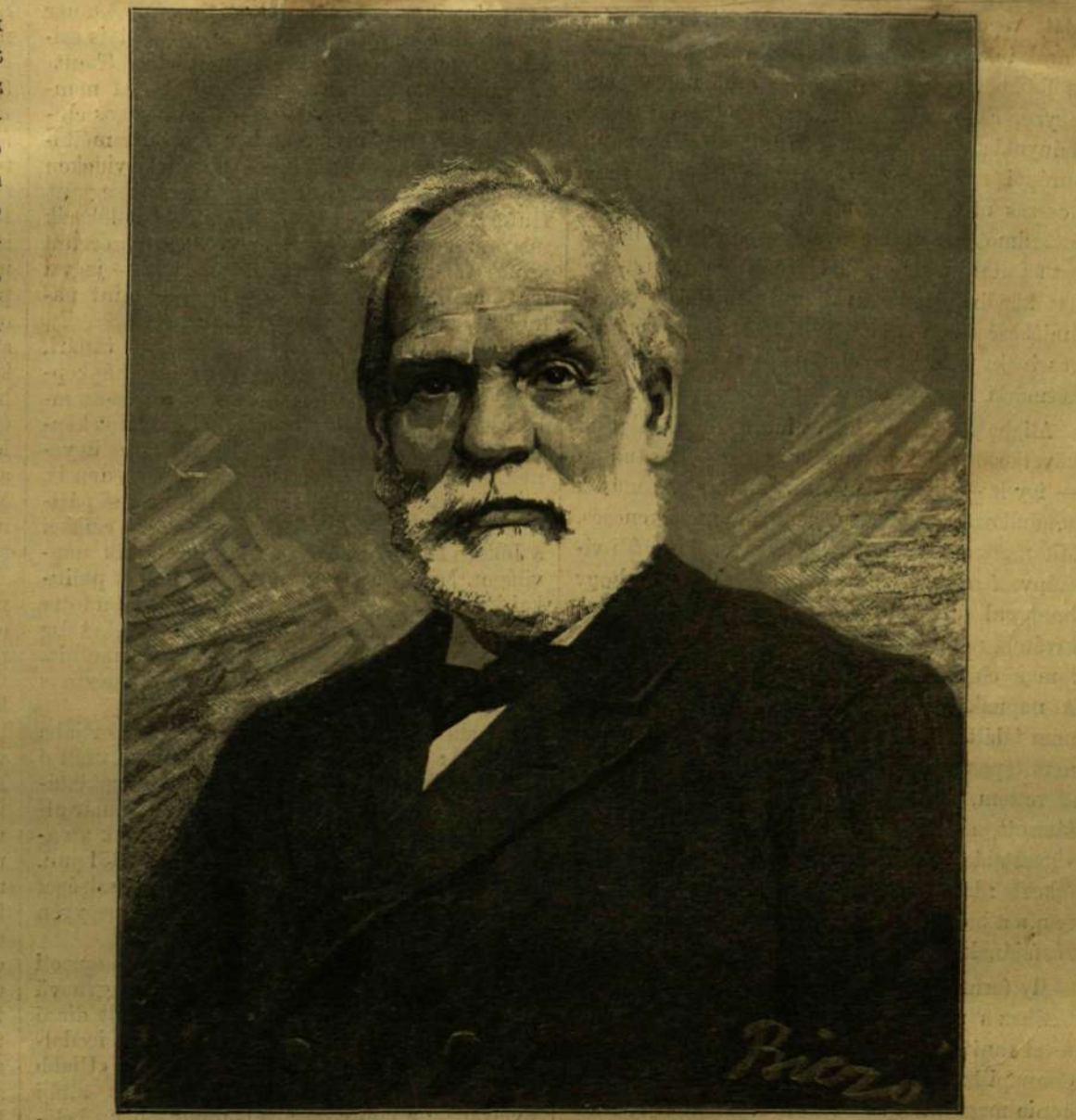
A klasszikai irodalom tanulmányozása és magyarázata és a román népek történetének vizsgálata között mily roppant hosszú utat kellett megtennie, hogy a tudomány különféle ágaiban mindenütt maradandó nyomatokat hagyjon hátra, a melyek a későbbi kutatóknak kijelöljék a követendő irányt, örökségül hagyják az összegyűjtött szellemi kincseket, a melyek az európai

tudományosság embereinél is valódi értékek. S mindezt önjerejéből kezdte, önjerejéből végezte, nem örökölte szüleitől semmit, még nevét sem, a melyet ő viselt először s ő tett tiszteletre-méltóvá.

Hunfalvy atyja szegény földmives volt, Hunsdorfernek hívták s ebből a névből magyarosította a maga nevét, a melyet aztán öcsese, János, a szintén európai híru földrajzíró is elfogadott és viselt. Pál, az idősb testvér, 1810 márc. 12-én született s mint gyermek, szülőhelyén, Nagy-Szalókon kezdte az elemi ismereteket el-

sajátítani s a falu derék lelkészének köszönhető, hogy a gyermek képzése abban nem maradt az elemi iskolák végeztével. A lelkes figyelmessé lévén a szegény, de annál törekvőbb fiú buzgó olvasási s tanulni szerető hajlamára: ki tudta eszközölni, hogy Pál a középiskolákat is megkezdhetette Kismárkon s folytathatta Miskolczon az evangélikusoknál, mindenütt kitűnő sikerrel s tanárainak megérdemelt szeretetével.

A falusi kis fiú előtt új világ nyílt Kismárkon. „Tovább egy hétnél, — írja később visszaemlékezéseiben, — bálmulva néztem a futkározó

Ellinger Ede fényképe után rajzolta Blasz Géza. HUNFALVY PÁL.